

NOVČARSKE INSTITUCIJE KAO METE RAZBOJNIŠTVA

Dugošija, Ljubiša

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:583358>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Veleučilište u Karlovcu
Odjel Sigurnosti i zaštite
Specijalistički diplomski stručni studij Sigurnosti i zaštite

Ljubiša Dugošija

NOVČARSKE INSTITUCIJE KAO METE RAZBOJNIŠTAVA

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2020.

Karlovac University of Applied Sciences
Safety and Protection Department
Profesional graduate study of Safety and Protection

Ljubiša Dugošija

FINANCIAL INSTITUTIONS AS TARGETS OF ROBBERY

FINAL PAPER

Karlovac, 2020.

Veleučilište u Karlovcu
Odjel Sigurnosti i zaštite
Specijalistički diplomski stručni studij Sigurnosti i zaštite

Ljubiša Dugošija

NOVČARSKE INSTITUCIJE KAO METE RAZBOJNIŠTAVA

ZAVRŠNI RAD

Mentor:

Davor Kalem, struč. spec. krim.

Karlovac, 2020

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
KARLOVAC UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Trg J.J.Strossmayera 9
HR-47000, Karlovac, Croatia
Tel. +385 - (0)47 - 843 - 510
Fax. +385 - (0)47 - 843 - 579

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU

Stručni / specijalistički studij:.....
(označiti)

Usmjerenje:.....Karlovac,

ZADATAK ZAVRŠNOG RADA

Student:..... Matični broj:.....

Naslov:.....

Opis zadatka:

1. Navesti zakonske uvjete kod osiguranja novčarskih institucija te postupanje privatne zaštite

2. Novčarske institucije i mjere zaštite

3. Pojasniti pojam imovinski delikti i opisati pojedine vrste

4. Novčarske institucije kao mete razbojništva

5. Postupci privatne zaštite kod razbojništava u novčarskim institucijama

6. Analiza slučaja razbojništva u novčarskoj instituciji

7. Rasprava i prijedlozi poboljšanja mjera zaštite novčarskih institucija

Zadatak zadan:

Rok predaje rada:

Predviđeni datum obrane:

.....
Mentor:

.....
Predsjednik Ispitnog povjerenstva

Davor Kalem, predavač

PREDGOVOR

Studiranjem na spec. dipl. stručnom studiju Sigurnost i zaštita, došao sam do mnogih novih znanja i vještina, budući da je smjer Zaštita na radu interdisciplinaran te kao takav izučava različita znanstvena područja. Plan i program kolegija Tjelesna zaštita, usko je povezan s poslovima koje obavljam te sam smatrao da ću moći, uz upute i smjernice mentora, predavača Davora Kalema, kvalitetno obraditi temu „Novčarske institucije kao mete razbojništva“. Mentoru Davoru Kalemu se zahvaljujem na nesebičnom prenošenju znanja i sugestija koje su mi bile od velike pomoći prilikom izrade završnog rada.

Također se zahvaljujem mojoj obitelji, supruzi Nataši i sinu Patriku, a poglavito mojim roditeljima na ukazanom povjerenju i pruženoj maksimalnoj podršci u cilju realizacije ovog rada a u konačnici i navedenog studija.

SAŽETAK

Najzastupljenija kaznena djela u svijetu pa tako i u RH su dijela imovinskih delikata a kroz ovaj rad ćemo obraditi kaznena djela „Krađe“, „Teške krađe“ te kaznena dijela imovinskih delikata s elementima nasilja u što ponajviše spadaju „Razbojništvo“, „Razbojničke krađe“ i „Iznude“. Rad je baziran na KD „Razbojništvo“ od strane pojedinca ali i kao oblik djelovanja organiziranih kriminalnih skupina. U posljednje vrijeme, kaznena dijela imovinskih delikata s elementima nasilja nisu rijetkost, a kada ih čini skupina, što znači veći broj sudionika i objekt napada je najčešće institucija iz koje se počinjenjem navedenih kaznenih djela može pribaviti znatna materijalna korist. Objekt napada je često novčarska institucija (banka, mjenjačnica ...) ali nerijetko se događa i presretanje vozila koje obavlja prijevoz novca i/ili vrijednosnih papira a kao takvi su osigurani tjelesnom i tehničkom zaštitom visokog stupnja. Nadalje u ovom radu je obrađen i analiziran događaj počinjenja više KD „Razbojništva“ od strane organizirane razbojničke skupine, u kojoj je kao „istaknuti član“ bio zaštitar koji je obavljao poslove tjelesne zaštite u poslovnici banke a ista je bila objekt napada.

Ključne riječi: razbojništvo; imovinski delikti; novčarske institucije; tjelesna zaštita,

SUMMARY

The most common criminal act in the world and therefore also in Croatia are acts of property offenses and through this work we are going to process criminal act „Theft“ and „aggravated theft“ and also criminal act of property offenses with elements of violence that includes criminal act „Robbery“, „Robbery theft“, and „extortion“. We will primarily be based on criminal offenses „ Robbery“, committed by individuals but also as a form of organized crime group activity. Latterly, criminal acts of property offenses with elements of violence are not a rarity, but when they are made by a group then the object of attack in most cases are institutions that can obtain substantial material gain in addition to the above crimes we mentioned earlier. The objects of attack are often a monetary institution (bank, currency exchange office, ... etc.), it is also common that vehicles carrying money or securities are intercepted and that's why they are provided with security personal and high grade technical protection. Further in this work we will process and analyze an event of multiple criminal acts „robbery“ by an organized criminal group in which „a prominent member“ was the an security personal who was providing physical security in a bank that was also the object of attack.

Key words: robbery; property offenses; monetary institutions; physical protection,

SADRŽAJ

PREDGOVOR	II
SAŽETAK	III
SUMMARY	IV
SADRŽAJ	V
1. UVOD	1
2. POVIJEST RAZBOJNIŠTAVA.....	2
3. ZAKONSKA REGULATIVA U VEZI UGROŽAVANJA NOVČARSKIH INSTITUCIJA	6
3.1. Novčarske institucije i mjere zaštite.....	6
3.2. Zaštita novčarskih institucija.....	7
3.2.1. Mjere zaštite novčarskih institucija	8
3.2.2. Tjelesna zaštita u novčarskim institucijama	9
3.2.3. Postupak odabira zaštitara za poslove zaštite novčarske institucije	12
3.2.4. Ovlasti osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite	13
3.2.5. Postupak zaštitara prije, za vrijeme i nakon izvršenja KD	15
4. IMOVINSKI DELIKTI.....	17
4.1. Krađa.....	17
4.2. Teška krađa.....	21
4.3. Razbojništvo	24
4.3.1. Najčešći oblici razbojništva	26
4.3.2. Razbojnički napadi na novčarske ustanove	28
4.3.3. Kaznena djela razbojništva u odnosu na doba godine	30
4.3.4. Organizirani kriminal, sastav grupe i zločinačke organizacije.....	33
4.4. Razbojnička krađa.....	36
4.5. Iznuda	37
4.6. Delikti nasilja	39
5. ANALIZA RAZBOJNIŠTVA.....	41
5.1. Kazneno djelo „Razbojništvo“ u sastavu grupe ili zločinačke organizacije	41
5.2. Analiza događaja.....	43
5.3. Odgovornost zaštitara	44
5.4. Odgovornost poslodavca.....	45
5.5. Postupak djelatnika prilikom počinjenja Razbojništva	45

5.6. Postupak zaštitara prilikom osiguranja mjesta događaja.....	47
6.ZAKLJUČAK.....	50
7.LITERATURA	52
Popis slika	54
Popis tablica	55

1. UVOD

Novčarske institucije su opskrbljene znatnom količinom novca, odnosno svakodnevno kroz iste u sklopu njihovih djelatnosti prometuje veća količina novčanih sredstava a kao takve potrebna im je dodatna zaštita koja je propisana zakonskim i podzakonskim aktima Republike Hrvatske. Sukladno zakonskim odredbama pojedine novčarske institucije moraju imati kao oblik zaštite i „tjelesnu zaštitu“, odnosno licenciranog zaštitara za obavljanje poslova privatne zaštite. Kao što je navedeno, u novčarskim institucijama prometuje veća količina novca i vrijednosnih papira a kao takve su često mete napada razbojnika, kako razbojnika pojedinaca tako i organiziranih razbojničkih skupina. Shodno navedenom kroz ovaj rad su obrađena i pojašnjena kaznena dijela imovinskih delikata „Krađa“, „Teška krađa“, „Razbojništvo“, „Razbojnička krađa“ i „Iznuda“ dok je bazirano na KD „Razbojništvo“ budući da su novčarske institucije najčešće mete napada razbojnika.

Godine 2008, od strane USKOK-a, (Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta), u medijima je objavljeno priopćenje o „Razbojničkoj skupini“ koja je činila KD „Razbojništva“ na području Republike Hrvatske u novčarske institucije, trgovine, kioske a da je pritom jedan od sudionika zaštitar koji je obavljao poslove privatne zaštite u banci koja je bila objekt napada navedene razbojničke skupine te je navedeni događaj opisan, obrađen i analiziran.

2. POVIJEST RAZBOJNIŠTAVA

Jedna od neželjenih posljedica centralizacije država je i pojava organiziranih bandi mjesnih kriminalaca koje su iskorištavale postojanje ključnih trgovinskih prometnica za povezivanje naselja. Nazivali su ih cestovnim ("drumskim") razbojnicima, banditima ili, u Australiji, bushrangerima, a u raznim dijelovima svijeta i razdobljima bilo je i mnogo drugih, čak i gorih naziva. Najčešće su se javljali ondje gdje je vlast bila slaba, održavanje reda i mira nedjelotvorno, a stanovništvo raslojeno. Neki su promatrači razbojništvo povezali s agrarnim klasnim društvima, dok su ga drugi prepoznali i u industrijskim društvima. Razbojništvo je cvjetalo kad je dostupnih poslova bilo malo ili kad nije bilo dovoljno prilika nakon razvojačenja privremenih vojnika nakon ratova. Gdje god nailazimo na preteče suvremenih organiziranih zločinačkih skupina, no to su najčešće bile regionalne opasnosti prolazne prirode.

Kaže se da rat potiče nasilje i da često prethodi razvoju pljačkaških skupina. Razbojništvo je postalo velikim problemom po završetku rata za španjolsko naslijeđe (1701. – 1714.)¹, budući da su muškarci vični borbama te sposobnosti pridodali postojećim zločinačkim skupinama, a u sljedećem stoljeću, kada je Napoleon napao Italiju i Španjolsku, mjesni seljaci i drugi pojedinci masovno su se pridruživali banditskim skupinama. Mnogi su se takvim zločinima nastavili baviti i nakon što su se Francuzi povukli. U Sjedinjenim Državama završetak Građanskog rata 1865. označio je početak razdoblja razbojništava kakvom nije bilo ravna sve do dvadesetih i tridesetih godina 20. stoljeća.

Ne treba osobito čuditi što su ratovi često preteča banditizma, budući da je u zemljama poput Engleske bilo uobičajeno, u zamjenu za oprost, kriminalce novačiti u vojsku. Na primjer, ²Stogodišnji rat koji se vodio od 1337. do 1453. zapravo je niz

1 Rat za španjolsko naslijeđe započeo je 15. svibnja 1701. godine. Uzrok mu je bilo izumiranje španjolske grane obitelji Habsburg, nakon čega su austrijski Habsburgovci pokušali zadobiti vlast nad Španjolskom i njenim golemim posjedima u Južnoj i Srednjoj Americi te Europi. Francuska Luja XIV., koja je bila vodeća europska sila u to vrijeme, nije namjeravala prepustiti Habsburgovcima te zemlje. Izbio je rat između Francuske i Habsburška Monarhije. Rat je potrajao 14 godina, a završio se kompromisom. Filip je dobio španjolsko prijestolje i njene kolonije, uz uvjet da se Španjolska i Francuska ne smiju ujediniti pod vlašću jedne osobe. Austrijski su Habsburgovci dobili velik dio španjolskih posjeda u Europi, što je za Bečki dvor bio velik dobitak. [17]

2 Stogodišnji rat, razdoblje koje traje od 1337. do 1453. godine, prepuno je bitaka između Engleske i Francuske. Stogodišnji rat, osim što je uključivao Englesku i Francusku, uključivao je i brojne druge zemlje. Bogate provincije, Flandrija i Gaskonja, područja su oko kojih su se zaraćene strane sporile. No, još jedan poticaj ratu bilo je i pitanje nasljeđivanja francuskog prijestolja, odnosno borba Edvarda III. za francusko prijestolje. Rat je završio francuskom pobjedom, ali je za obje strane imao i pozitivne i negativne posljedice. [19]

ratova Engleske i Francuske za francusko prijestolje. Nije bilo nimalo neuobičajeno da se demobilizirani vojnici vrte kući željni pljačke i da uspostave malene skupine koje su živjele od krađa. Slično tome, slobodni seljaci nakon depopulacije koju je donijela "crna smrt"³ ponekad su se odavali kriminalu u trenutku kada bi njihovi potencijalni poslodavci odbili zahtjeve za višom plaćom. Stogodišnji rat izazvao je pojavu organiziranog ruralnog zločina jer su skupine demobiliziranih vojnika, teško naoružanih i vještih kad je bila riječ o nasilju, po želji napadale sela i civile. Engleski veterani koji su imali svjedoke o dobrom ponašanju, poslije će u najvećem broju slučajeva dobiti oprost. Nitko nije mogao poreći da vojska pripadnike uči vještinama koje mogu dobro doći i u ratu i u miru, jer mnogi su se odbili vratiti dosadnoj rutini nekadašnjeg života, teško se reintegrirajući u društvo.

Od 15. do 17. stoljeća mnogi dijelovi Europe, među njima i dijelovi Francuske, Italije, Španjolske i Njemačke, gospodarski su razoreni ratovima koji su za sobom ostavili skupine vojnih dezertera, otpuštenih vojnika i krijumčara, pljačkaša te nezaposlenih vojnika i plaćenika. Nakon Stogodišnjeg rata, Francusku su opsjedale bande koje su nazivali "deračima kože" (écorceurs). Naime, u planinskim područjima središnje Francuske i drugdje, orobljavali su ljude do posljednjeg novčića.

Neki povjesničari nastanak britanske tradicije cestovnih razbojnika povezuju s aktivnostima nekadašnje kraljevske vojske po završetku engleskog Građanskog rata⁴ (1642. – 1651.). Nije bilo nimalo slučajno što je vrhunac razdoblja engleskih cestovnih razbojnika zabilježen nakon rata između snaga Karla I. i parlamentaraca. Nakon kraljeva smaknuća 1649. mnogi njegovi bivši časnici ostali su bez posjedā te se okrenuli cesti kako bi se mogli uzdržavati. Obično su jahali na čistokrvnim konjima i bili u odjeći kraljevske konjice. Ta "cestovna gospoda" postavila su standarde za "cestovne vitezove" koji će tijekom sljedećih desetljeća krenuti tragovima njihovih kopita.

3, "Crna smrt" bila je pandemija koja je harala Europom u Srednjem vijeku, krajem 1340. godine, odnjevši živote 75 miliona ljudi, odnosno trećinu tadašnje europske populacije. Većina znanstvenika smatra da je Crna smrt bila pandemija kuge, dok neki smatraju da je bio virus sličan eboli. [20]

4 Dana 22. kolovoza 1642. smatra se datumom početka Građanskog rata u Engleskoj. Glavni uzrok rata bio je sukob moći između engleskog kralja i parlamenta. Tijekom tog su rata Englezi svrgnuli i smaknuli svog kralja i uspostavili svojevrsnu republiku zvanu Commonwealth. Rat je potrajao do 1651. godine, što znači da se odužio tijekom više od devet godina. Kraljevska vlast obnovljena je tek 1660. godine. Za početak Građanskog rata uzima se dan kad je britanski kralj Karlo I. službeno počeo okupljati vojsku namijenjenu borbi protiv parlamentarnih snaga. Simbol okupljanja vojske bilo je razvijanje kraljevskog stijega kod grada Nottinghama u središnjem dijelu Engleske (Nottingham i njegov okolica poznati su po legendi o Robinu Hoodu). Kraljevski stijeg označavao je okosnicu oko koje se trebala okupiti vojska vjerna vladaru. [21]

I dok su engleski cestovni razbojnici najviše voljeli trgovačke ceste, u drugim područjima topografija je obično bila glavni čimbenik koji je određivao hoće li neka razbojnička banda biti uspješna ili ne. Opisujući korijene razbojništva, jedan je promatrač sredinom 19. stoljeća primijetio:

Promotrimo li različite zemlje koje opsjedaju banditi, uočit ćemo da se njihovo postojanje može svesti na jedan oblik statistike i geografije. Određena područja, stvorena prirodno, kao da i sama pozivaju na pljačku i piratstvo. A ondje gdje napredak dobrog vladanja, civilizacije, bogatstva i stanovništva nisu ispravili tu opasnu sklonost, uvidjet ćemo da djeluju pljačkaši i pirati, kao što to čine oduvijek na određenim mjestima koja nude prikladne mogućnosti za napad i povlačenje.

Kao primjere autor navodi planinska područja, krajeve s dugačkom obalom ili područja podijeljena na mnogo malih zemalja, s brojnim granicama, kao što je tada bio slučaj s Italijom. Škotski kradljivci, tzv. reivers bili su među manje poznatim začetnicima banditske tradicije. Kradljivci sa škotske granice opisuju se kao "jedinственe pojave" koje nadilaze klasne razlike. I dok su neki od njih živjeli sa svojim skupinama odmetnika, drugi su živjeli kao poljodjelski radnici koji su često obrađivali svoju zemlju u blizini granice Škotske i Engleske. Isticali su se po sposobnostima krađe stoke te vještinama gerilskog ratovanja i rukovanja oružjem. Prema kroničaru Georgeu Macdonaldu Fraseru⁵, ti su ljudi često "bili i gangsteri organizirani u vrlo profesionalnim okvirima, koji su usavršili zaštitničko reketarenje tri stoljeća prije nastanka Chicaga". Štoviše, aktivnosti tih kriminalaca u engleski su rječnik donijele riječ blackmail ("ucjena"), tradiciju koja se pojavila pedesetih godina 16. stoljeća, kada su škotski ucjenjivači u gradovima u engleskom East Marchu nudili zaštitu od engleskih napadača. Oni koji bi odbili plaćati tu iznuđenu naknadu najčešće su morali gledati kako im naselja gore do temelja. [12]

⁵ Georgeu Macdonaldu Fraseru (pisac), je rođen u Carlisleu u Engleskoj, 2. travnja 1925. Porijeklom je iz Škotske obitelji, otac mu je bio liječnik, a majka medicinska sestra. Godine 2007. Izdaje posljednju knjigu po nazivu The Reivers, za koju je izjavio „Ova knjiga je glupost“ dok je njegova kćerka Caro Fraser za navedenu knjigu navela „ Sjajno remek djelo nadrealnog karaktera“. Georgeu je preminuo dana 02.sječnja 2008. Godine a iza sebe je ostavio brojna književna djela. [22]

Možda je raspravi o razbojništvu najviše pridonio britanski povjesničar Eric Hobsbawm⁶, koji je 1959. osmislio izraz “društveni bandit”. Tijekom sljedećih pedesetak godina sve se više raspravljalo o tom njegovom pristupu. Prema Hobsbawmovoju osnovnoj kategoriji bandita, “plemeniti pljačkaš” najbolje simbolizira “seljačke odmetnike” poput američkog Jessea Jamesa⁷. Međutim, njegova teza u očima nekih stručnjaka postaje manje uvjerljivom kad se istakne da zapravo nikada nije bilo “američkih seljaka za koje se trebalo boriti”. Hobsbawm svoje društvene bandite prikazuje kao posebnu vrstu kriminalaca, “seljake odmetnike koje gospodar i država smatraju kriminalcima, ali koji ostaju unutar seljačkog društva” u kojem ih smatraju “junacima”, “borcima za pravdu” i ljudima “kojima se treba diviti, kojima treba pomagati i podupirati ih”. Plemeniti pljačkaš najbolje je prikazan u mitu o Robinu Hoodu⁸. Premda se odmetnička nomenklatura s vremenom razvila i obuhvatila širok raspon pojedinaca i kriminalnih skupina, i povijesno i geografski riječ je o dosljednome i ujednačenome fenomenu. Hobsbawm je pokazao da su slične situacije u seoskim zajednicama širom svijeta iznjedrile društvene bandite. Međutim, u izvornome pojmu, njegov je društveni bandit u biti europsko-američka konstrukcija i ne odgovara svim povijesnim iskustvima, i na njega nailazimo i u nepoljodjelskim društvima, kao na primjer u Americi, Australiji i Engleskoj u 19. stoljeću. [12]

Nadalje na području Republike Hrvatske, na prostoru Slavonije kao u početku samostalni odmetnik djelovao je Jovo Stanisavljević zvani Čaruga⁹ dok je kasnije organizirao odmetničku grupu koja se bavila razbojništvima.

6 Eric John Ernest Hobsbawm (Aleksandrija, 9.lipnja1917.-London,1.listopada2012.), britanski povjesničar, bio je jedna od istaknutijih osoba britanskog društva - bio je povjesničar i političar jedan od glavnih „lijevih“ autoriteta u Ujedinjenom Kraljevstvu. Njegov povjesničarski opus baziran je na marksističkoj historiografiji. Proučavao je razvoj tradicija u pojedinim društvima i njihov utjecaj u konstrukciji nacija-država, a proučavao je puno industrijsku revoluciju i Francusku revoluciju. [24]

7 Jesse James (Clay County, Missouri, 5. rujna 1847. - St. Joseph, Missouri 3. travnja 1882.) bio je američki razbojnik, vođa bande, pljačkaš banka i vlakova i ubojica, najpoznatiji član bande James-Younger. Poznat je postao tijekom života, dok je nakon smrti postao jedan od legendarnih likova Divljeg zapada. Jesse Jamesa je 3. travnja 1882. godine ubio Robert Ford, jer se nadao da će dobiti nagradu koju je država ponudila za Jessea. [25]

8 Robin Hood zajedno sa svojim suborcima iz Sherwoodske šume pljačka i ubija predstavnike vlasti, a plijen daje sirotinji. Robin brani slabe, žene, djecu i sirotinju, od tiranskih feudalaca i njihovih predstavnika. Snažan motiv za njegov revolt su ljutnje običnog puka, nad zakonskom zabranom lova po šumama. [26]

9 Jovo Stanisavljević - Čaruga, hrvatski odmetnik (Slavonske Bare, 1897 – Osijek, 27. II. 1925). Pohađao je bravarski zanat u Osijeku, a početkom I. svjetskog rata pristupio je austrougarskoj vojsci, ali se, izdajući se za časnika, počeo baviti razbojništvom. Zbog toga je bio osuđen na tamnicu. Nakon bijega pridružio se razbojničkoj družini Kolo gorskih tića, pripadnicima zelenoga kadra koji su pljačkali pod izlikom borbe protiv kapitalizma i stvaranja jedinstvene države Južnih Slavena. God. 1920. preuzeo je vodstvo te družine. Nakon napada na posjed grofova Eltz 1923. bio je uhićen i osuđen na smrtnu kaznu vješanjem. Predstavljao se kao Nikola Drezgić i Mile Barić, a u narodu je bio poznat kao

3. ZAKONSKA REGULATIVA U VEZI UGROŽAVANJA NOVČARSKIH INSTITUCIJA

Pregledom propisa koji pravno reguliraju ovo područje pronađen je veliki broj pravnih akata i normi, a ovo su oni najvažniji među njima:

- Zakon o privatnoj zaštiti (NN 16/20 od 22.02.2020. godine)
- Zakon o zaštiti novčarskih institucija (NN 56/15 od 30.05.2015. god.).
- Kazneni zakon (NN 126/19 od 01.01.2020. godine)
- Zakon o tajnosti podataka (NN 79/07, 86/12.)
- Zakon o igrama na sreću (NN 87/09.)
- Zakon o informacijskoj sigurnosti (NN 79/07.)
- Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima (NN 117/03., 71/06., 43/09., 34/11.)
- Zakon o kritičnim infrastrukturama (NN 56/13.)
- Pravilnik o prostornim i tehničkim uvjetima za priređivanje igara na sreću u kasinima, na automatima i uplatnim mjestima kladionica (NN 38/10., 130/10., 69/11., 15/12.)
- Pravilnik o načinu i uvjetima obavljanja poslova privatne zaštite na javnim površinama (NN 36/12).

Jedan od najvažnijih zakona koji se odnosi na financijske institucije je Zakon o zaštiti novčarskih institucija (NN 56/15 od 30.05.2015. god.). Svrha ovoga Zakona je smanjenje rizika i povećanje zaštite osoba u novčarskim institucijama, što se postiže njihovom neposrednom zaštitom ili posredno, zaštitom njihove imovine.

Odredbe ovoga Zakona ne primjenjuju se na prostore novčarskih institucija koji su dio šticeđenih objekata Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva obrane, Ministarstva pravosuđa i drugih tijela državne uprave, a koji se štite policijskim, vojnim ili snagama pravosudne policije uz primjenu tehničke zaštite. [9]

3.1. Novčarske institucije i mjere zaštite

Novčarske institucije su pravne osobe i obrti u čijim poslovnim prostorima su gotov novac i vrijednosti osnovni predmet rada ili kojima je osnovna djelatnost poslovanje s gotovim novcem i vrijednostima ili koji u obavljanju svoje osnovne djelatnosti koriste veće iznose gotova novca i vrijednosti (zlatarnice, srebrnarnice ...)

Novčarske institucije koje su obveznici primjene Zakon o zaštiti novčarskih institucija su:

1. Hrvatska narodna banka
2. Hrvatski novčarski zavod
3. Financijska agencija (FINA) s pripadajućim dnevno-noćnim trezorima
4. banke i štedne banke s pripadajućim internim i eksternim bankomatima, dnevno-noćnim trezorima i sigurnosnim depozitnim spremnicima te interni i eksterni bankomati drugih pravnih osoba
5. stambene štedionice
6. poštanski uredi
7. poslovnice Hrvatske lutrije
8. mjenjačnice i mjenjačka mjesta
9. kladionice
10. kreditne unije
11. automat-klubovi
12. zlatarnice, srebrnarnice, filigranske radnje, poslovnice za otkup plemenitih kovina i dragocjenosti te pravne osobe i obrti za preradu plemenitih kovina
13. kasina
14. pravne osobe i obrti koje obavljaju novčarsko poslovanje putem uplatno-isplatnih transakcija gotovim novcem. [9]

3.2. Zaštita novčarskih institucija

Financijske institucije zbog svoje prirode poslovanja oduvijek su bile najugroženije od raznih mogućih ugroza pa se prema njima odnosi vrlo temeljito, sagledavajući sve čimbenike koji utječu na sigurnost bilo poslovanja, klijenata, zaposlenika ili okoline. Kada kažemo ugroza ovdje se odnosi na čitav niz KD-a kao i na ugrožavanje života i zdravlja ljudi u okolini. Analizirajući razne oblike kriminaliteta (teške krađe, krađe, razbojništva i razbojničke krađe) u odnosu na tip novčarske institucije uočava se neprekidan rast broja zabilježenih slučajeva. U strukturi KD-a najzastupljenija su razbojništva. [13]

Iz podataka (tablica 1) za počinjena kaznena djela razbojništva u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 5 godina uključujući 2012. vidljivo je da trgovine, benzinske postaje i kiosci prednjače kao objekt napada razbojnika.

Tablica br.1: Kaznena djela razbojništva u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 5 godina uključujući 2012. [13]

Razbojništvo	2008	2009	2010	2011	2012
Pošte	41	25	34	39	47
Banke	10	8	9	37	23
Mjenjačnice	9	33	19	27	15
Kuće i stan.	35	37	42	46	77
Trgovine	211	289	257	323	318
Benzinske p	69	101	91	79	90
Kioske	81	93	118	102	106

Također ne smijemo zaboraviti štetu koja pričinjena počinjenjem gore navedenih kaznenih djela a mjeri se u više desetina miliona kuna.

Najčešće se svi dokumenti vezani za zaštitu i sigurnost klasificiraju kao vrlo tajni, tajni ili barem kao poslovna tajna tako da neki od bitnih i specifičnih podataka za analiziranu instituciju neće moći biti prikazani zbog zaštite tajnosti podataka. Svi elementi analize biti će što je više moguće općeniti i neće se odnositi samo na reprezentativnu financijsku instituciju nego općenito za sve. [13]

3.2.1. Mjere zaštite novčarskih institucija

Prije uspostave mjera tehničke i tjelesne zaštite, novčarske institucije moraju provesti prostorno-tehničke i organizacijske mjere zaštite u svojim poslovnicama. Pod prostorno-tehničkim mjerama zaštite podrazumijevaju se opći minimalni uvjeti kojima se definira odgovarajuće uređenje i opremljenost poslovnice u svrhu omogućavanja nesmetanog i sigurnog kretanja i boravka stranaka i zaposlenog osoblja te nesmetano poslovanje pri manipulaciji i distribuciji gotovog novca i vrijednosti. Organizacijske mjere zaštite odnose se na ukupnost mjera usmjerenih na prevenciju i sprječavanje kaznenih djela u poslovnicama novčarskih institucija koje provode djelatnici novčarske institucije, a propisuju se sigurnosnim planom zaštite i sigurnosnim procedurama novčarske institucije. Svaka novčarska institucija za provedbu prostorno-tehničkih i organizacijskih mjera te mjera tjelesne, tehničke i

druge zaštite u poslovnica mora općim aktom¹⁰ imenovati osobu zaduženu za provedbu mjera zaštite u poslovnici sukladno propisanim sigurnosnim procedurama. Zaštitu objekata novčarskih institucija provodi pravna osoba u državnom vlasništvu koju odredi Vlada Republike Hrvatske. [9]

3.2.2. Tjelesna zaštita u novčarskim institucijama

Tjelesna zaštita – zaštita osoba i imovine koja se obavlja osobnom nazočnošću osobe koja obavlja poslove zaštite i njegovom zaštitnom aktivnošću, bez dominantne uporabe tehničkih sredstava i naprava.

Pojedini pojmovi iz Zakona o privatnoj zaštiti „NN 16/20“.

- Čuvar – osoba koja obavlja poslove tjelesne zaštite osoba i imovine uz ograničenu primjenu ovlasti propisanu ovim Zakonom.
- Zaštitar – osoba koja obavlja poslove tjelesne zaštite osoba i imovine uz primjenu odgovarajućih ovlasti propisanih ovim Zakonom.
- Zaštitar IPU (izrađivač prosudbi ugroženosti) - zaštitar koji ima dopuštenje za izradu isključivo prosudbe ugroženosti šticećenih objekata, prostora i osoba.
- Zaštitar specijalist – zaštitar koji obavlja poslove tjelesne zaštite osoba i imovine primjenom ovlasti uz višu razinu osposobljenosti propisane ovim zakonom. Viša razina osposobljenosti nužna je u primjeni sredstava prisile i zaštiti osoba, objekata i prostora visoke ugroženosti.
- Zaštitar tehničar – zaštitar koji obavlja poslove tehničke zaštite osoba i imovine putem izrade prosudbi ugroženosti, prijedloga mjera zaštite, tehničkog prijma, nadzora nad izradom projektne dokumentacije tehničke zaštite i njezine revizije te pružanja intelektualnih usluga u području tehničke zaštite na način kako je propisano ovim Zakonom.

Zaštitari tijekom radnog vremena u poslovnica novčarskih institucija ne smiju biti zaduženi poslovima¹¹ koji remete obavljanje poslova zaštite osoba i imovine.

10 Novčarske institucije dužne su donijeti sigurnosni plan zaštite (opći akt) te sigurnosne procedure za svaku poslovnicu i eksterne uređaje za uplatu/isplatu i pohranu gotovog novca kojima će propisati: 1. prostorno-tehničke mjere zaštite; 2. organizacijske mjere zaštite; 3. mjere tehničke zaštite; 4. mjere tjelesne zaštite. [9]

11 Za navedene poslove se odnose aktivnosti i radnje kojima bi zaštitar za vrijeme obavljanja poslove tjelesne zaštite čitao novine, bespotrebno i dugotrajno tipkao na mobilni telefon kao i druge aktivnosti kojima bi zanemario posao pružanja tjelesne zaštite. [9]

Poslovi privatne zaštite obavljaju se unutar i oko štićenog objekta, oko štićene osobe te na javnoj i drugoj površini, unutar perimetra zaštite.

Čuvari, zaštitari i zaštitari specijalisti provode tjelesnu zaštitu osoba i imovine sukladno uvjetima, načinu i ovlastima propisanim Zakonom o privatnoj zaštiti i Pravilnikom o provedbi tjelesne zaštite. Poslovi privatne zaštite pri distribuciji novca i vrijednosti i drugih pošiljaka i osoba zaštitar, ovisno o izdanom radnom nalogu, obavlja kao zaštitar vozač ili zaštitar pratitelj. Zaštitari specijalisti mogu obavljati poslove tjelesne zaštite visokog rizika u koje spadaju:

- Tjelesna zaštita objekata i prostora od interesa za Republiku Hrvatsku.
- Tjelesna zaštita objekata i prostora razvrstanih sukladno Pravilniku o prosudbi ugroženosti osoba, objekata i prostora I. i II. kategorija ugroženosti
- Neposredna tjelesna zaštita
- Osiguranje i pratnja pri distribuciji novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti te drugih pošiljaka i transporta osoba u prekograničnoj distribuciji
- Zaštita osoba i imovine u visokorizičnim okolnostima koje u pojedinačnim slučajevima utvrđuje Ministarstvo na zahtjev osobe ili obrtnika s odobrenjem za privatnu zaštitu

Zaštitar i zaštitar specijalist moraju nositi kratko vatreno oružje pri obavljanju poslova osiguranja i pratnje, pri distribuciji novca vrijednosnih papira i dragocjenosti, zaštiti novčarskih institucija te pružanja intervencije tjelesne zaštite po dojavi kao i drugim slučajevima propisanim Zakonom o privatnoj zaštiti.

Prije zaduživanja vatrenog oružja zaštitar i zaštitar specijalist moraju provjeriti ispravnost i spremnost oružja za uporabu i kod pištolja obavezno utvrditi da u cijevi nema streljiva. Provjera oružja se obavlja u sigurnoj prostoriji, a sigurna prostorija je svaka prostorija u kojoj prilikom provjere oružja nema drugih osoba. [11]

Slika br.1: Zaštitar u radnoj odori vrši osmatranje perimetra šticeenog prostora [33]

Osobe koje obavljaju poslove privatne zaštite dužne su prilikom obavljanja tih poslova, u slučaju uočavanja mogućeg kaznenog djela ili prekršaja s elementima nasilja, na temelju vlastite sigurnosne procjene, osobno pružiti intervenciju razmjernom primjenom odgovarajuće ovlasti propisane Zakonom o privatnoj zaštiti, radi njegova sprječavanja ili umanjenja posljedica koje bi nastale zbog njegovog počinjenja. Ako sobe koje obavljaju poslove privatne zaštite iz sigurnosnih razloga ne mogu pružiti neposrednu intervenciju, dužne su odmah izvijestiti policiju o svim saznanjima koja upućuju na počinjenje kaznenog djela odnosno prekršaja s elementima nasilja. Osobe koje obavljaju poslove tjelesne zaštite, prilikom obavljanja tih poslova, ne smiju istodobno obavljati druge poslove kojima se ometa ili onemogućava nesmetana provedba tjelesna zaštita osoba i imovine te ne smije napuštati perimetra¹² šticeenog objekta, prostora ili površine tijekom obavljanja tih poslova, osim iznimno u okolnostima neposredne životne opasnosti. Također osobe koje obavljaju poslove tjelesne zaštite, dužne su prilikom obavljanja tih poslova, biti budne i koncentrirane, ne smiju biti pod utjecajem alkohola i droga te su dužne poštovati dostojanstvo stranaka, zaposlenika i drugih osoba. [11]

12 Perimetar – opseg koji omeđuje prostor unutar i oko šticeenog objekta, javne i druge površine, ili uz šticeenu osobu unutar kojeg je dopuštena primjena privatne zaštite. [11]

3.2.3. Postupak odabira zaštitara za poslove zaštite novčarske institucije

Postupak dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova zaštitara od strane MUP-a, tj. ishođenja zaštitarske licence sukladno Zakonu o privatnoj zaštiti, a što uključuje da svaki pojedini kandidat ispunjava uvjete čl. 20 Zakona o privatnoj zaštiti uz prethodno ispunjavanje uvjeta iz čl. 18. Istog zakona .[11]

Kako se radi o početniku, isti se na početku raspoređuje na niže složene zaštitarske poslove a isti se potom kontinuirano prati - po pitanju daljnjeg stručnog i profesionalnog usavršavanja, ophođenja, načina komunikacije sa kolegama i klijentima, njegovih operativnih mogućnosti, psihofizičkih sposobnosti, radnih navika i sl. Po odabiru kandidata isti se pozivaju, te u višečlanoj komisiji analizira njihova radna i stručna sposobnost, način komunikacije, ophođenje, dosadašnja povijest rada u društvu, način života, uvjeti u kojima živi, materijalna zaduženost, psihofizička stabilnost i druge specifične osobine svakog pojedinog zaštitara.

Stoga nakon osnovne selekcije i odabira zaštitara za poslove zaštite novčarske institucije isti prolaze:

- specijalističku edukaciju, unutar koje je obuhvaćena edukacija o pravilima ponašanja u banci, ljubaznosti, uljudnosti, kulturi ophođenja sa strankama, klijentima, naručiteljem usluge i sl.
- edukaciju u segmentu osnova verbalne i neverbalne komunikacije
- edukacija u svezi komunikacije telefonom, kao i osnove komunikacije s klijentima
- razradu procedura postupanja u slučaju uporabe ovlasti od strane zaštitara, počevši od: početnog utvrđivanja identiteta trećih osoba prilikom ulaska u štíćeni prostor, sprečavanja unošenja/iznošenja predmeta u/iz štíćenog prostora, pregleda osoba i vozila, osiguranja mjesta događaja u slučaju incidentnih situacija, uporabe sredstava prisile, ... pa sve do fizičkog /...i uz uporabu oružja/ odbijanja istodobnog protupravnog napada na sebe/osobe koje štiti i imovinu koja mu je povjerena u štíćenom prostoru.
- Na temelju sigurnosne prosudbe i prikupljenih relevantnih podataka, te uz analizu obveza, dužnosti i radnih zadatak zaštitara, za svaku pojedinu mikrolokaciju NI pristupa se izradi posebnog Naputak za rad zaštitara.
- Predmet navedenog Naputka je razrada postupanja, mjera i radnji neposrednih izvršitelja (zaštitara) pri izvršenju poslova zaštite štíćenog

prostora, kao i definiranje sustava unutarnje koordinacije i obveza, mjera i radnji sukladno potrebama Naručitelja usluge

- Nakon definiranja svih segmenata zaštite i izrade navedenog Naputka slijedi detaljna razrada istoga, kao i svih dodataka koji se odnose na navedeno radno mjesto. Isto uključuje i službene evidencije koje zaštitari vode na navedenoj lokaciji
- Uz navedeno zaštitara se upoznaje i sa sredstvima komunikacije na lokaciji, internim telefonskim imenikom i osobama za kontakt u objektu.
- Istoga se osposobljava za rad sa sustavima tehničke zaštite instaliranim na navedenoj lokaciji, a posebice sustavom videonadzora /koji je zaštitaru neophodan za kvalitetnu opservaciju prostora/, intreloking sustavom, ako je instaliran i drugim sustavima
- U operativno-taktičkom segmentu sa zaštitarom se posebno razrađuje postupanje i analizira povijest kaznenih djela počinjenih na navedenoj lokaciji /pod uvjetom da je istih bilo. [28]

3.2.4. Ovlasti osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite

Kada su ispunjeni Zakonom propisani uvjeti, čuvari i zaštitari imaju određene ovlasti koje smiju primijeniti tijekom obavljanja poslova tjelesne zaštite.

Zaštitari i čuvari svoje ovlasti mogu primijeniti samo u šticećenim objektima i prostorima.

Poslovi privatne zaštite mogu se obavljati unutar i oko šticećenog objekta, oko šticećene osobe unutar granice perimetra zaštite za čije su čuvanje zaduženi čuvari i zaštitari te, iznimno, na javnoj površini. Nadležna policijska uprava može, na prijedlog jedinice lokalne samouprave, izdati odobrenje na temelju kojeg se poslovi privatne zaštite mogu obavljati na javnoj površini. Pravna osoba ili obrtnik koji će obavljati poslove privatne zaštite na javnoj površini dužan je, pisanim putem, obavijestiti policijsku upravu najkasnije 24 sata prije početka obavljanja poslova te priložiti ugovor s naručiteljem tih poslova. [14]

Prema odredbama Zakona o privatnoj zaštiti (NN 16/20 od dana 22.02.2020. godine), ovlasti osoba kojima je izdano dopuštenje za obavljanje poslova tjelesne zaštite, dakle čuvari i zaštitari su:

1. provjera identiteta osoba,
2. davanje upozorenja i naredbi,
3. privremeno ograničenje slobode kretanja,
4. pregled osoba, predmeta i prometnih sredstava,
5. osiguranje mjesta događaja,
6. uporaba sredstava prisile,

Sredstva prisile su: tjelesna snaga, raspršivači dozvoljenih neškodljivih tvari, sredstva za vezivanje (lisice ili druga prikladna sredstva), zaštitarski pas i vatreno oružje.

Od gore nabrojanih ovlasti koje u cijelosti pripadaju zaštitarima, čuvari ne mogu koristiti ovlasti iz točke 6. [11]

Zakonodavac je nabrojao sve ovlasti privatne zaštite, nakon čega je napravio podjelu, te izrijekom izdvojio one ovlasti koje ne mogu koristiti čuvari. Od nabrojanih ovlasti koje u cijelosti pripadaju zaštitarima razvidno je da čuvari ne mogu koristiti ovlasti koje se odnose na primjenu sredstava prisile. Ujedno je takvim pristupom jasno prikazana kategorizacija osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite ili bolje rečeno razlika između zaštitara i čuvara.

Tijekom obavljanja poslova tjelesne zaštite, kada su ispunjeni zakonski uvjeti čuvari i zaštitari svoje ovlasti mogu primijeniti:

- unutar i oko štíćenog objekta i oko štíćene osobe unutar granice perimetra zaštite za čije su čuvanje zaduženi,
- na javnoj površini samo temeljem posebnog odobrenja koje izdaje nadležna policijska uprava na prijedlog jedinica lokalne samouprave,
- zaštitar kod obavljanja poslova neposredne tjelesne zaštite samo radi odbijanja istodobnog ili izravno predstojećeg napada usmjerenog prema njemu ili osobama koje štiti.

U neposrednoj primjeni danih ovlasti čuvari i zaštitari nikada ne smiju gubiti iz vida temeljna prava i slobode čovjeka. To znači da su kod primjene ovlasti dužni imati u vidu slijedeće:

- čovječnost – u svakom postupanju poštivati dostojanstvo, čast i ugled svake osobe, te druga temeljna prava i slobode čovjeka,

- razmjernost – primjena ovlasti ne smije izazvati veće štetne posljedice od onih koje bi nastupile da čuvar ili zaštitar nije primijenio ovlasti. [14]

3.2.5. Postupak zaštitara prije, za vrijeme i nakon izvršenja KD

U okviru koje zaštitar neposrednom zaštitnom aktivnošću opservira šticeći objekt na način da kontinuirano obilazi vanjsku i unutarnju perimetriju šticećenoga prostora te prevenira potencijalno izvršenje prepada ili drugog kaznenog dijela, isti se zadržava na mikrolokacijama ili u neposrednoj blizini objekta sa kojih ima najbolji pregled sigurnosne situacije. U okviru navedenih aktivnosti zaštitar koristi dostupne sustave tehničke zaštite koji su instalirani na šticećenom objektu a prilikom opservacije prostora jedna od temeljnih zadaća zaštitara je i zapažanje potencijalno sumnjivih osoba. Obzirom na uobičajena kritična vremena počinjenja kaznenih dijela prepada /gotovo 80% prepada se realizira u prvom satu po otvaranju, i sat i pol prije zatvaranja poslovnice novčarske institucije, zaštitaru se u navedenom vremenskom intervalu preporuča stajanje ispred ulaza u šticećeni objekt, i kontinuirana opservacija vanjske perimetrije šticećenog prostora, a sve u cilju pravovremenog uočavanja potencijalnog izvršitelja kaznenog dijela prepada, te sprečavanje ulaska istog u šticećeni prostor. U slučaju zapažanja sumnjivih osoba i/ili vozila ispred ili u neposrednoj blizini šticećenog objekta, zaštitar preventivno o istome obavještava OKC¹³ Policije i CDS (Centralni dojavni sustav)¹⁴.

13 OKC Policije – Operativno komunikacijski centar policije. Pozivom na broj 192, uspostavlja se kontakt s nadležnim policijskim službenikom na navedenom području, koji shodno dojavi upućuje policijske službenike na mjesto događaja.

14 CDS – Centralni dojavni sustav, sustav kojim se tijekom 24 – satnog dežurstva zaprimaju dojave putem signala s uređaja i sustava tehničke zaštite ili na drugi način u organiziranom prostoru pravne osobe ili obrtnika s odobrenjem za privatnu zaštitu, radi pružanja intervencije na šticećenom objektu, javnoj ili drugoj površini te pri zaštiti osobnog integriteta. [11]

Navedena faza nastupa kada prethodno opisane preventivne radnje nisu polučile željeni učinak, i u poslovnici ulazi jedan ili više naoružanih /... u pravilu maskiranih/ počinitelja. U konkretnom slučaju zaštitar će:

Ovisno o mikrolokaciji u štíćenom prostoru na kojoj se našao u trenutku ulaska počinitelja i prijetnje ugrozom od strane istoga, zauzeti najpodesniju moguću poziciju koja mu omogućava poduzimanje obrambenih radnji i odbijanje napada od strane počinitelja a pojam „poduzimanje obrambenih radnji i odbijanje napada od strane počinitelja“ nije moguće potpuno precizirati u kontekstu standardnog i unificiranog operativnog postupka a da isti nije opterećen nizom paralelnih uvjeta /iz čl. 43. ZOPZ-a/, koji u bitnome određuju postupanje zaštitara u konkretnom slučaju.

U slučajevima kada zaštitar nema realnih uvjet za odbijanje napada, njegova uloga u rasvjetljavanju okolnosti djela i kasnijeg pronalaska počinitelja može biti presudna, budući da zaštitar u pravilu ima direktni kontakt sa počiniteljem, a samim time i podatke o istome a u konačnici u slučaju pravovremenog zapažanja ulaska počinitelja u štíćeni objekt, i pravovremenog pozicioniranja zaštitara, koje istome omogućava realnu mogućnost odbijanja predmetnog napada, bez mogućnosti počinjenja kolateralnih šteta, unutar obrambenih radnji, zaštitar će upotrijebiti vatreno oružje i prisiliti počinitelja na predaju i odustajanje od KD-a.

Kao što je prethodno i naglašeno, zaštitar je u pravilu osoba koja je imala direktni kontakt sa počiniteljem kaznenog dijela, te je logično da u navedenim okolnostima i ima najviše informacija o istome. Obzirom da je sami prepad realiziran i više ne postoji opasnost od ugrožavajućih radnji, zaštitar će: o (prema zakonskoj obvezi) žurno, bez odgode, a nakon odlaska počinitelja o događaju izvijestiti policiju, dati kratak opis istog, broj i osobni opis počinitelja, te po mogućnosti podatke o vozilu i pravac u kojem su se počinitelji udaljili, pozvati hitnu pomoć ukoliko postoji potreba ili za vrijeme prepada ima ozlijeđenih osoba ili osoba kojima je potrebna psihološka pomoć uslijed proživljenog stresa. Poduzeti mjere i radnje prve pomoći za eventualno povrijeđene osobe u objektu o obavijestiti operativni centar privatnog zaštitarskog društva te osigurati mjesto događaja, i zadržati potencijalne svjedoke do dolaska policije. [28]

4. IMOVINSKI DELIKTI

Kaznena dijela protiv imovine (imovinski delikti) dosta su rasprostranjeni i u ukopnoj količini kriminaliteta zastupljeni su u znatnom postotku. Prema ukupnom broju prijavljenog i otkrivenog kriminaliteta, imovinski delikti¹⁵ (Glava XXIII Kaznenog zakona Republike Hrvatske – kaznena djela protiv imovine), čine ponekad i 70 % od ukupnog kriminaliteta jer su mnogi pojavni oblici, ostalih grupacija kaznenih dijela¹⁶ prikriveni, neuočljivi tako da nisu otkriveni ni registrirani, za razliku od imovinskih delikata koji su najčešće prijavljeni od strane oštećene osobe ali su počinitelji takvih djela često nepoznati. Prema tome, osnovne karakteristike imovinskih delikata su masovnost i neprikrivenost te anonimnost njihovih počinitelja.

U imovinske delikte spadaju kaznena djela kojom prilikom počinitelj oduzme drugome tuđu pokretnu stvar s namjerom da istu prisvoji. [1]

Najčešće se radi o kaznenim djelima:

1. Krađa
2. Teška krađa

Kao i imovinski delikti protupravnog oduzimanja tuđe pokretne stvari s elementima nasilja a to su:

1. Razbojništvo
2. Razbojnička krađa
3. Iznuda

Daljnji tijek ovog rada, baziran je prvenstveno na kaznena dijela imovinskih delikata s elementima nasilja, poglavito kaznenog dijela „Razbojništvo“, počinjenog od strane pojedinca i organizirane skupine a kao objekt napada je novčarska institucija.

4.1.Krađa

Krađe su najrasprostranjeniji i najmasovniji pojavni oblik imovinskog kriminaliteta. Izuzev velikog broja prigodnih krađa, velik broj ovih kaznenih dijela čine se kao

15 Imovinski delikti - (GLAVA XXIII KZRH, KD PROTIV IMOVINE)

16 Ostale grupacije kaznenih dijela – odnose se na kaznena dijela koja se najčešće ne prijavljuju od strane oštećenih osoba već se razotkriva tamna brojka odnosno kaznena dijela koja nisu prijavljena a odnosi se na kaznena dijela iz domene gospodarskog kriminaliteta, kriminaliteta droga, organiziranog kriminaliteta ...

„zanat“ profesionalnih kradljivaca pojedinačno ili u organiziranim grupama. Krađe kao pojavni oblik imovinskog kriminaliteta od posebnog su značaja i u onom djelu što ga čine maloljetnici a od svih kaznenih dijela što ih počine maloljetnici, kako proizlazi iz prakse, najviše su zastupljene upravo krađe. Većina profesionalnih kradljivaca usvojila je vlastiti, više ili manje uvježban i uhodan način¹⁷ počinjenja, u što spada ne samo radnja počinjenja, već običajno mjesto ili vrijeme počinjenja, vrsta ukradenih predmeta, objekti gdje se čine krađe itd. [1]

Karakteristične grupacije krađa:

- Krađe iz stanova: u stan se uđe na način da se koriste razne metode nuđenja na prodaju, pregled instalacija, traženja izmišljenih poznanika i dr. uz iskorištavanje i najmanje nepažnje ukućana a krađe se najčešće novac i nakit.
- Krađe u hotelima i drugim javnim lokalima: krađe iz nezaključanih hotelskih soba, najčešće dok gosti spavaju ili su sobu ostavili otvorenu bez nadzora; zamjena kaputa u restoranima ...
- Krađe u trgovinama: organizirane krađe u trgovinama po načelu „pokrivanja“ i odvratanja pažnje (jedan iz grupe uzme neku sitnicu i odvratanjem pažnje zbunjuje prodavača dok ostali iz grupe uzimaju vrednije predmete ili novac iz blagajne; krađe raznih predmeta iz trgovačkih centara, skrivanjem raznih predmeta ispod odjeće ...
- Krađe na plažama: krađe stvari kupaca dok se kupaju ili ostavljaju stvari bez nadzora; krađe iz kupališnih kabina ...
- Džepne krađe: u kaznenopravnom smislu kvalificiraju se kao teške krađe a ponekad i kao obične krađe, ovisno o stupnju izražene drskosti počinitelja prilikom počinjenja. Počinitelji džepnih krađa tzv. Džepari krađu na mjestima gdje se okuplja veći broj osoba a poglavito gdje se stvara gužva na način da neprimjetno i neosjetno izvuku novčanik iz džepa, skinu nakit s osobe, prerežu remen ručne torbe, prorezivanjem džepa ... [1]

17 Uvježban i uhodan način počinjenja – odnosi se na modus operandi tj. od strane jedne osobe ili skupine ustaljen način počinjenja npr. „Džepne krađe u vlakovima“ – pojedinac ili skupina imaju ustaljenu dionicu kretanja vlaka u kojem čine džepne krađe, poznavajući okolnosti vremena obilaska konduktera, policijskih ophodnji u vlaku, mjesta odbacivanja ukradenih novčanika, stvaranja gužve, neprimjetnog napuštanja vlaka nakon „obavljenog posla“... Navedeni način krađa je karakterističan za mjesta u kojem se nalazi veći broj osoba, od kojih su učestali na javnim skupovima, sajmovima, koncertima...

Kazneno djelo krađa opisano je u čl. 228 KZRH, i glasi:

Tko tuđu pokretnu stvar oduzme drugome s ciljem da je protupravno prisvoji kaznit će se kaznom zatvora do 3 godine a na što se nadovezuje stavak 2 istog zakona, ako je vrijednost ukradene stvari mala a počinitelj je postupao s ciljem prisvajanja stvari takve vrijednosti, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.

Pokušaj iz stavka 1. Ovoga članka je kažnjiv. [10]

Po praksi sudova RH, krađa je dovršena aprehenzijom¹⁸, a na subjektivnoj strani potrebna je namjera da se stvar protupravno prisvoji. Predmet krađe je pokretna stvar odnosno kao i svaka proizvedena ili skupljena energija za davanje svjetlosti, topline ili kretanja, kao i telefonski impulsi. Stvar mora biti tuđa, nema krađe ako se radi o vlastitoj stvari a predmet krađe može biti i neka isprava kojom se može ostvariti neko pravo. Prisvajanjem napuštene stvari ne smatra se kaznenim dijelom krađe kao niti izgubljene i zaboravljene stvari na otvorenim prostorima ne mogu biti predmetom krađe jer je nad njima izgubljena detencija dok se navedeno ne može odnositi za stvari zaboravljene u zatvorenim prostorima (kućama, uredima, ugostiteljskim objektima ...).

U subjektivnom pogledu mora postojati izravna namjera te za postojanje krađe nije odlučno da li je onaj kome je stvar oduzeta vlasnik te stvari ili ne, odnosno drži li stvar po nekoj pravnoj osnovi ili je drži protupravno. Predmet krađe može biti i stvar na kojoj počinitelj ima suvlasnički dio.

Primjer: „optuženik iz prostorije za streljivo uzeo dva sanduka streljiva u namjeri da ih protupravno prisvoji i sakrio ih u blizini ograde tvornice, ne uspjevši ih iznijeti iz kruga tvornice. Riječ je o dovršenoj krađi a ne o krađi u pokušaju.“ [2]

Slika br:3. Džepna krađa [35]

18 Aprehenzija – znači uzimanje stvari u vlastitu detenciju. Ovu teoriju prihvaća sudska praksa i od toga trenutka krađa se smatra dovršenom. Stvar ne mora biti odnesena s mjesta gdje se prije nalazila nego je dovoljno da je izdvojena od ostalih stvari, spremljena na posebno mjesto, zauzeta od počinitelja. [2]

Jedan od obilježja kaznenog dijela krađe je relativno mali postotak razriješenosti, što znači da je najveći broj počinitelja ovih kaznenih dijela nepoznat policiji i tijelima pravosuđa. Za razliku od drugih kaznenih djela kod kojih je postotak nerazriješenosti vrlo mali (npr. prema podacima Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske za 2002. godinu, kod ubojstva počinitelj je poznat policiji u 94% slučajeva a kod silovanja u 87%, što znači da je ostalo tek 6% za ubojstvo i 13% za kazneno djelo silovanje), dok je kod krađe taj postotak dosta izražen, (npr. za 2002. godinu, razriješeno je tek 22,7% svih prijavljenih kaznenih dijela). [3]

Tijekom 2107. godine zabilježeno je 83 047 kaznenih dijela od kojih se za njih 54 246 postupak pokrenuo po službenoj dužnosti, 8802 kaznena djela postupak se nije pokrenuo zbog izostanka prijedloga, a za 19 999 kaznenih djela postupak se pokreće privatnom tužbom oštećenog. Udio općeg kriminaliteta u ukupnom kriminalitetu bez prometa, iznosi 78,8 %. Od 41 595 kaznenih djela općeg kriminaliteta , u 699 kaznenih djela počinitelj je zatečen na djelu, u 7335 počinitelj je bio poznat istodobno kad i kazneno djelo a počinitelji u 33 561 kaznenog djela bili su nepoznati u vrijeme saznanja za kazneno djelo. Kriminalističkim istraživanjem kaznenih djela s nepoznatim počiniteljem razriješeno ih je 12 315 ili 36,7 %.

U godini 2017. broj slučajeva poznat policiji za kazneno djelo Ubojstvo uključujući i pokušaj ubojstva je 168, od čega je razriješeno 95,2 %, dok je za kazneno djelo silovanje policiji prijavljeno 69 slučajeva od čega je razriješeno 92,8 % slučajeva. Također je prijavljeno 26 294 kaznenih djela krađe (svih vrsta) od čega je razriješeno 23,4 %.

Iz navedenog se uočava da su postotci razriješenosti kaznenih djela, Ubojstva, Silovanja i Krađa od 2002. godine do 2017. godine ostali približno isti te se minimalno razlikuju iako je protek vremena 15 godina. [17]

Jedne od najprofitabilnijih krađa su krađe intelektualne svojine, umjetničkih i kulturnih dobara. Intelektualno vlasništvo predstavlja pravno zaštićen „rezultat“ ljudskog intelekta koji njegovom stvaratelju priskrbljuje financijske benefite. U Republici Hrvatskoj prema propisnoj zakonskoj proceduri pri Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo (DZIV), provodi se registracija različitih vrsta intelektualnih „rezultata“ odnosno „kreacija“. Industrijsko vlasništvo obuhvaća prava kojima proizvođači štite od konkurentnosti svojih poslovnih interesa, položaj na tržištu i sredstva uložena u istraživanje, razvoj i promociju.

U Kaznenom zakonu Republike Hrvatske se navodi nekolicina kaznenih dijela koji se odnose na intelektualno vlasništvo, autorska prava, povrede autorskih prava, nedozvoljena uporaba autorskog djela ... [4]

4.2. Teška krađa

Teška krađa, čl. 229 Kaznenog zakona Republike Hrvatske¹⁹ od obične krađe razlikuje se prema načinu počinjenja, okolnostima pod kojima je počinjena, odnosno prema vrijednosti i značaju ukradene stvari. [3]

Radnja počinjenja je provaljivanje, obijanje ili svladavanje drugih većih prepreka. Ograđeni prostor također se smatra zatvorenim prostorom za preskakanje ograda koji se može smatrati svladavanjem većih prepreka, također predstavlja provaljivanje. Prema sudskoj praksi provaljivanjem se smatra provlačenjem kroz razne otvore i prozore, makar bili i otvoreni ako su smješteni na visini većoj od 1,5 metara od mjesta na kojem stoji počinitelj. Dvorište se ne može smatrati zatvorenim prostorom ako je ograđeno ogradom visokom samo 70 cm, što nije neka zapreka za prelaženje. Ulaženje u zatvorene šatore radi odnošenja predmeta također se smatra

19čl. 229 Kaznenog zakona Republike Hrvatske

Kaznom zatvora od jedne do osam godina kaznit će se tko počini Krađu iz članka 228. KZ-a

1. obijanjem, provaljivanjem ili svladavanjem većih prepreka da dođe do stvari iz zatvorenih zgrada, soba, blagajna, ormara ili drugih zatvorenih prostorija ili prostora,

2. na osobito opasan ili osobito drzak način,

3. iskorištavanjem stanja prouzročеног požarom, poplavom, potresom ili drugom nesrećom,

4. iskorištavanjem bespomoćnosti ili drugog osobito teškog stanja druge osobe,

5. ako je ukradena stvar velike vrijednosti,

6. ako je ukradeno oružje, streljivo, rakete, minskoeksplozivna sredstva, borbeno ili dio borbenog sredstva koje služi potrebama obrane,

7. ako ukradena stvar služi u vjerske svrhe ili je ukradena iz crkve ili druge zgrade ili prostorije koja služi za vjerske obrede,

8. ako je ukradeno kulturno dobro ili stvar od znanstvenog, umjetničkog, povijesnog ili tehničkog značenja ili se nalazi u javnoj zbirci, zaštićenoj privatnoj zbirci ili je izložena za javnost,

9. ako je počinitelj pri sebi imao kakvo oružje ili opasno oruđe radi napada ili obrane,

10. kao službena osoba u obavljanju službe ili javne ovlasti.

(2) Ako su ostvarena obilježja teške krađe iz stavka 1. točke 1. do 4., 6. i 7. ovoga članka, ali je vrijednost ukradene stvari mala, a počinitelj je postupao s ciljem prisvajanja stvari takve vrijednosti, kaznit će se za krađu iz članka 228. stavka 1. ovoga Zakona. [10]

provaljivanje te pod pojmom provaljivanja također se smatra provlačenje kroz željezne rešetke na zaključanim vratima prostorije. [2]

Provalne krađe su najrasporstranjenije i najbrojniji pojavni oblik teških krađa a čine se provaljivanjem zatvorenih prostorija ili obijanjem zatvorenih prostora. Provalnici su najčešće profesionalni (specijalizirani) kriminalci koji provale čine kao višestruki recidivisti ²⁰, u velikim serijama, na različitim područjima , sve češće uz korištenje motornog vozila radi brzog prebacivanje s jednog područja na drugo. Kao provalnički alat koriste se najrazličitiji predmeti i alati: sjekire, čekići, dlijeta, svrdla, razni ključevi, željezne poluge, pile za rezanje, „Praseća noga²¹“, aparat za autogeno rezanje željeza, razna eksplozivna sredstva „Balerina²²“...

Slika br:4. Provalnički alat [36]

Provalne krađe se čine najčešće udruženo s većim ili manjim brojem sudionika u grupi, s unaprijed podijeljenim ulogama, tako da jedan sudionik drži stražu, drugi izvodi radnju provaljivanja, treći mu pomaže izvlačiti i odnositi robu, četvrti čeka s automobilom itd. Prije početka provaljivanja počinitelji čine pripremne radnje izviđanja objekta, odabirući one objekte koji su najslabije zaštićeni, u kojima se nalazi najvrjednija roba, u kojima očekuju pronalaženje novca ... [1]

20 Recidivist ili povratnik: osoba koja čini isto ili slično kazneno djelo za koje je već bila osuđena. [29]

21 Praseća noga – račvasta čelična poluga slična spravi za otvaranje konzervi. [1]

22 Balerina – kružna pila s križnim svrdlom. [1]

Slika br:5. provaljivanje u stan pomoću prikladnog alata [37]

Drugim svladavanjem većih prepreka smatra se i otvaranje zatvorenih prostora pravim ključem do kojeg je počinitelj neovlašteno došao. Sudska praksa navodi sljedeće:

optuženik je pravim ključem koji se nalazio u odvojenoj prostoriji namijenjenoj za rad poslovođe, te još i u njegovoj radnoj kuti, ključ je dakle neovlašteno uzeo, nije mu stajao na raspolaganju, otključao zatvoreni sanduk u kojem se nalazila rezervna žica koju je zatim prisvojio. Time je ostvario kazneno djelo teške krađe svladavanjem većih prepreka da dođe do stvari. (Iz odluke VSRH, Kž-1130/84 od 30. Siječnja 1985.) [2]

Kod kaznenog dijela teške krađe broj prijavljenih kaznenih dijela koja zbog toga što je počinitelj nepoznat ostaju nerazriješenja (samo 14,7 % dijela je s poznatim počiniteljem) te takvi podatci nisu karakteristični samo za Hrvatsku. Stopa nerazriješenosti imovinskog kriminaliteta (poglavito krađa i teških krađa) iznimno je visoka i u drugim državama. Tako je prema raspoloživim statističkim podacima u Češkoj 2001. godine od ukupno 227805 prijavljenih krađa razriješeno tek 56985 odnosno 25% dok je od navedenog broja pravomoćno osuđeno 16227 osoba što je u odnosu na broj prijavljenih krađa tek oko 7%. [3]

Jedna od učestalih objekata napada su provale u automobile kao i krađe automobila a čine se najčešće otvaranjem ili razbijanjem prozorskog stakla na

vratima ili drugim podesnim predmetom, otvaranje vrata podešenim ključem, žicom i sl, razbijanjem brave prtljažnog prostora uz uporabu odvijača, montirača guma itd.

U novije vrijeme kod automobila s centralnim daljinskim zaključavanjem ista se provaljuju uporabom raznih tehničkih uređaja, laptopa, skeniranjem „koda“ ključa, presretanjem signala od ključa do automobila te nakon detekcije istog počinitelj nesmetano otključa automobil. [1]

Tablica.2: Istraživanjem o kriminalitetu u Velikoj Britaniji, Engleska i Wels o krađi vozila kao i mjestu parkiranja istog prilikom otuđenja utvrđeno je slijedeće navedeno u tablici [39]

Mjesto parkiranja	Kaznena dijela na 100000 vozila u 24 sata
Vlastita garaža	2
Prilaz/kolni ulaz	40
Ulica ispred kuće	117
Garaža u stambenom naselju	38
Parkiralište u stambenom naselju	101
Garaža na poslu	48
Parkiralište na poslu	37
Ulica blizu radnog mjesta	118
Ostale ulice	327
Javno parkiralište	454

4.3. Razbojništvo

Razbojništvo je složeno kazneno djelo jer je u njemu uvijek sadržan element sile i element oduzimanja tuđe pokretne stvari (novca, nakita i drugih pokretnih stvari). Element nasilja javlja se kao sredstvo počinjenja kaznenog dijela, odnosno razbojnik primjenjuje silu ili ozbiljnu prijetnju da će neposredno napasti na život i tijelo žrtve u namjeri da na taj način od nje oduzme stvari koje želi prisvojiti. Razbojništvo spada u najteže imovinske delikte jer razbojnik ne preza da žrtvu rani ili usmrti (teški slučajevi razbojništva). [1]

Razbojništva počinjena na štetu osobne imovine u većini se detalja razlikuju od razbojništva počinjenih na štetu društvene imovine. Razbojnici koji čine razbojništvo

u stanu, ostavljaju obično dosta tragova²³: uzimaju predmete, traže novac, zlatninu a ponekad čak jedu i piju. U takvim slučajevima na mjestu događaja zadržavaju se duže vrijeme, a pri bankovnim, poštanskim i drugim razbojništvima na štetu društvene imovine, djeluju brzo i obično za sobom ostavljaju neznatne tragove. Planiranje razbojništva i pripreme zahtijevaju od počinitelja posebno znanje i veliki organizacijski talent. Izvođenje razbojništva prilično je jednostavno i za to nije potrebna posebna tehnika i spretnost, izuzev razbojništva nad novčarskim ustanovama i odstupaju od tih karakteristika. [5]

Kazneno djelo „Razbojništvo“ čl. 230 Kaznenog zakona Republike Hrvatske:

Stavak 1.: Tko uporabom sile protiv neke osobe ili prijetnjom da će izravno napasti na život ili tijelo, oduzme tuđu pokretnu stvar s ciljem da je protupravno prisvoji kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

Stavak 2.: Ako je kaznenim djelom iz stavka jedan ovoga članka pribavljena znatna imovinska korist ili je uporabljeno kakvo oružje ili opasno oruđe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do dvanaest godina.

Stavak 3.: Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. i 2. prouzročena smrt osobe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od najmanje pet godina. [10]

Razbojništvo je pravo složeno kazneno djelo kod kojeg se radnja počinjenja javlja kao jedna ili više djelatnosti koje inače svaka za sebe već čini kazneno djelo. Djela koja ulaze u sastav složenog kaznenog dijela gube svoju samostalnost, pa stjecaj²⁴ između njih nije moguć. Sila ili prijetnja koju je počinitelj uporabio mora biti usmjerene protiv osobe a ne prema stvarima a djelo je dovršeno oduzimanjem stvari: ako je primijenjena sila ili prijetnja, a oduzimanja nije bilo, radit će se o pokušaju. Ako je pri počinjenju dijela nanesena tjelesna ozljeda, ona je konzumirana razbojništvom dok ukoliko je nanesena teška tjelesna ozljeda, radit će se o stjecaju. Vrijednost oduzete stvari ne utječe na opstojnost djela ali može biti relevantna pri odmjerenju

23 Tragovi – svaka vidljiva ili prostim okom nevidljiva promjena koja je u vezi s kaznenim djelom, bez obzira na to da li ju je uzrokovao čovjek, životinja, predmet ili druga stvar. Kada otkrivamo i istražujemo kaznena djela i skupljamo dokaze za kazneni postupak, traže se i osiguravaju tragovi. [5]. Moderna kriminalistika je usmjerena u tom pravcu: dosljednost u traganju, pronalaženju, fiksiranju i osiguranju tragova materijalnih dokaza. [6]

24 Stjecaj – ako počinitelj jednom ili više radnji počini više kaznenih djela za koja mu se istodobno sudi, sud će mu za svako kazneno djelo utvrditi kaznu a zatim će ga na temelju ocjene počiniteljeve ličnosti i počinjenih kaznenih djela u njihovoj ukupnosti osuditi na jedinstvenu kaznu. Jedinstvena kazna sastoji se u povišenju najviše pojedinačne utvrđene kazne, ali ne smije doseći zbir pojedinačnih kazni, niti premašiti najveću mjeru kazne dugotrajnog zatvora, odnosno novčane kazne. Ako su za dva ili više kaznenih djela utvrđene pojedinačne kazne dugotrajnog zatvora čiji zbroj prelazi pedeset godina, sud može izreći jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju pedeset godina. Ako su kao pojedinačne kazne utvrđene kazne zatvora i novčane kazne, sud će izreći jedinstvenu kaznu zatvora i jedinstvenu novčanu kaznu. [10]

kazne a kao oblik krivnje potrebna je namjera. Pod silom kao elementom kaznenog dijela razbojništva podrazumijeva stvarno nanošenje zla a pod prijetnjom se smatra stavljanje nekog zla u izgled. [2]

4.3.1. Najčešći oblici razbojništva

- **Ulično razbojništvo nad prolaznicima:** najprimitivniji ali i najučestaliji pojavni oblik razbojništva. U većini slučajeva razbojništva, počinitelji su mladi ljudi, među njima često mlađi i stariji maloljetnici. Razbojničke prepade čine na ulici nad ženama svih dobi, otimaju im ručne torbice, zatim nad usamljenim šetačima, u mračnim ulicama koje bezobzirno udaraju i zahtijevaju novčanik ili ga sami nasilno oduzimaju. Sve se to događa najčešće u tami ali nerijetko i po danu. Neki razbojnici slijede iz lokala u tamu gosta koji je prethodno pokazivao veću količinu novca dok često prije razbojništva s istim konzumiraju alkohol nakon čega ga nagovaraju na promjenu lokala kojom prilikom istog napadnu te oduzmu novčanik i pobjegnu. U većini uličnih razbojničkih prepada radi se o individualnim počiniteljima ali ima slučajeva i grupnih prepada, poglavito kad se radi o maloljetnicima. Uspjeh individualnih prepada zasniva se na munjevitom prepadu na žrtvu koja se ničemu ne nada.
- **Razbojnički prepadi uz seksualno nasilje:** oblik je pretežno individualnih a ponekad i grupnih napada na žene, na osamljenim mjestima noću, u tamnim ulicama ili su to prepadi na ljubavne parove koji se zadržavaju po parkovima, u vozilima uz cestu i slično. U prvom slučaju razbojnik nakon napada i otimanja torbice, nakita ili novca siluje žensku osobu. U drugom slučaju koristeći trenutak iznenađenja napadaju i oduzimaju stvari muške ljubavne partnere a onda u čestim slučajevima siluju žensku osobu. Ovakav „odlazak“ iz imovinskog delikta u seksualno nasilje otkriveni u uhvaćeni počinitelji najčešće objašnjavaju da su tek u dodiru s žrtvom dobili „seksualno uzbuđenje“. [1]

- **Razbojnički prepadi uz pomoć prostitutke:** izvode se prema unaprijed utvrđenom dogovoru između prostitutke²⁵ i njezinog „naredbodavca“ ili ²⁶„zaštitnika“ kojom prilikom prostitutka služi kao mamac te kad se s muškarcem dogovori za spolni odnošaj , dovodi ga na unaprijed predviđeno skriveno mjesto kojom prilikom u pogodnom trenutku slijedi iznenadni napad jednog ili više skrivenih razbojnika.

- **Razbojnički prepadi na poštare, inkasatore, blagajnike i dr:** napadi na osobe koje prenose novac izvode se velikom brzinom najčešće udarcem u glavu poradi onesvješćivanja i otimanja torbe s novcem. Napadu prethodi temeljita priprema: utvrđivanje puta i vremena prenošenja novca, odabiranje najpogodnijeg mjesta za napad, utvrđivanje najpogodnijeg i najbržeg načina bijega i sl. Ponekad se ovakvi napadi fingiraju da bi se prikrilo prisvajanje povjerenog novca. Jedan od najčešćih indicija da se radi o fingiranju je da žrtva navodi da je bila u stanju nesvijesti a istovremeno u detalje opisuje što se dogodilo neposredno prije napada. Gubitak svijesti ima za posljedicu zaboravljanje onog što se dogodilo određeno vrijeme prije gubitka svijesti. [1]

Poroci kao što su ovisnost o kockanju, ovisnost o drogama i dr. najčešće kod osobe prouzroče financijske poteškoće koje s vremenom se pretvaraju u dugovanja, a da bi se dugovi vratili ili s novcem uživali u poroku, najčešće se do novca dolazi činjenjem kaznenih djela imovinskih delikata. Shodno gore navedenom „fingiranju napada“ na osobe koje u djelokrugu svojeg rada imaju protočnost određene količine novca, kao uzrok navedenog može biti i porok koji osoba više ili manje vješto skriva.

25 Prostitutka – sam pojam latinskog porijekla dolazi od glagola „*prostituere*“ što znači javno izvrći se na blud, odati se na blud, poniziti se, obeščastiti se. Blud u ovom smislu podrazumijeva vulgarno zadovoljavanje spolnog nagona, koji se kosi s moralnim normama određene društvene skupine. Prostitucija – svako pružanje seksualnih usluga drugoj osobi ili osobama, za određenu protuvrijednost, najčešće novac, pri čemu je tako ostvarena zarada ili protuvrijednost isključiv ili pretežit izvor prihoda za osobu koja pruža seksualne usluge. [15]

26 „Zaštitnik“ ili tzv. Svodnik – za navedenu osobu u žargonu ima dosta naziva ali radi se o osobi koja angažira prostitutku za davanje seksualnih usluga, te istoj traži „klijente“ dijeleći zaradu po prethodnom dogovoru. Pogrešno je shvaćati da su najčešće prostitutke uvedene u „posao“ od strane „svodnika“ a susret s „podvođivačem – svodnikom“ im donosi izgradnju stila i imidža, budući da su njihovi „podvođivači“ uključeni i neke druge „poslove“ nelegalnog karaktera, te su i prostitutke pored njih uključene i u druge „poslove“ preprodaja droge, prijevare, prodaja ukradenih i švercanih stvari itd [15]

Sudska praksa: *trojica maloljetnika²⁷ koji su postupajući po dogovoru, primjenom sile od oštećenika oduzeli novac, tako da ga je jedan maloljetnik s leđa gurnuo, kojom prilikom je oštećeni pao u kanal te mu je drugi maloljetnik pretražio džepove i izvadio novčanik, pri čemu se oštećeni branio štapom kojim je htio udariti trećeg maloljetnika ali mu je isti štap oteo i bacio. Kod kaznenog dijela razbojništva u kojemu su sudjelovala sva trojica maloljetnika nije nužno da svi oni primjene silu prema oštećeniku, niti da ta sila ima neki veći intenzitet već je dovoljno da je svaki od njih postupio prema prethodnom dogovoru, a primijenjena sila iako je bila slabijeg intenziteta, s obzirom na alkoholiziranost oštećenika, očito je bila više nego dovoljna da ga onesposobi za bilo kakav otpor, tako da su mu maloljetnici bez teškoća uzeli novčanik i iz istog izvadili novac te novčanik bacili. Kako se maloljetnicima stavlja na teret prethodni dogovor za izvršenje samo jednog i to konkretnog opisanog dijela, nije riječ o dijelu počinjenom u grupi, jer grupa ljudi jest udruživanje od najmanje triju osoba koje su povezane radi činjenja kaznenih djela, dakle ne jednog već više kaznenih djela.*

Navedena presuda je iz odluke VSRH, 1 Kž-172/00 od 10. svibnja 2010. godine. [2]

4.3.2. Razbojnički napadi na novčarske ustanove

Razbojnički prepadi na novčarske institucije i druge objekte u kojima se rukuje većom količinom novca (banke, pošte, mjenjačnice, benzinske postaje i sl.) javljaju se kao najopasniji gangsterski pojavni oblik što ga poduzimaju organizirane i naoružane grupe kriminalaca. Za razliku od počinitelja primitivnih oblika razbojništva, koje karakterizira više drskosti i gruba sila nego inteligencija, ta kategorija razbojnika odlikuje se drskošću, lukavošću, snalažljivošću, sposobnošću pretvaranja i maskiranja, velikom pokretljivošću i smislom za planiranje i pripremanje razbojničkih napada. [1]

Moderni razbojnici, osobito prilikom napada na novčarske institucije, djeluju prema razrađenom planu, razvijaju maštu pri izvođenju svog djela i hladnokrvno kalkuliraju vlastiti rizik. Razbojnici obično imaju bogatu kriminalnu prošlost i posve je sigurno da većina potječe od mladih, sitnih kradljivaca. Unatoč hrabrosti kojom nastupa, razbojnik se najčešće boji kada nastupa zločinu a izabire najpogodnije

²⁷ Maloljetnik – Maloljetnička delikvencija: maloljetnik je osoba starosti od 14 do 18 godina života dok je Maloljetnička delikvencija ponašanje maloljetnih osoba kojima se krše pravni propisi koji određuju kažnjive radnje. [3]

mjesto i objekt napada. Nerijetko se maskira s ciljem da ga se ne prepozna a govori u najmanjoj mogućoj mjeri te daje prednost novcu a rijetko predmetima budući da se predmeti mogu pronaći jer njihovom prodajom se izlaže velikom riziku. Motiv razbojništva je jednostavan i iz njega se ne može zaključiti nešto bitno a za razbojnicima ostaje jako malo tragova. [5]

Slika br:6 Razbojništvo u banci [38]

O razbojništvu u novčarskim ustanovama govorimo kada počinitelji prijete ugrožavanjem života i tijela namještenika banke ili drugih osoba kako bi sami uzeli ili im oni predali novac i druge vrijednosti. Najčešće se navedeno događa tijekom radnog vremena unutar novčarske ustanove. U rjeđim slučajevima takva situacija može se pretvoriti u talačku krizu, mogućnost da je počinitelj ili više njih ciljano uzeo taoce ili je samo reakcija na neuspjeli bijeg. [7]

Počinitelji KD-a razbojništva su nepopravljive psihopate, hladnokrvni zločinci, uvijek spremni na sve vrste grozomnosti, sklone alkoholu. Prilikom izvršenja razbojništva u vrlo visokom postotku su pod utjecajem alkohola. Provedenim istraživanjem u Republici Hrvatskoj, prilikom izvršenja razbojništva u alkoholiziranom stanju je bilo 74,4% počinitelja a u Njemačkoj u 78% slučajeva su počinitelji bili pod utjecajem alkohola. U ispitivanju u Republici Hrvatskoj od 281 počinitelja razbojništva, psihološka testiranja su pokazala vrlo niske vrijednosti iz psihičke i afektivne sfere ispitanika. Izdvajaju se dvije kategorije obilježja: niska inteligencija i psihopatija²⁸. [6]

28 Psihopatija je trajni poremećaj osobnosti, odnosno stanje koje se u ponašanju više ili manje razlikuje od prosjeka (psihopatska ličnost). Riječ je o ograničenim osobnostima, na prijelazu psihičkog

Gore navedena istraživanja se najčešće odnose na pojedince koji čine KD razbojništva, dok u sastavu grupe ili zločinačke organizacije počinitelji su izrazito inteligentne osobe, sposobne rasuđivanju u nepredviđenim situacijama, organizirane i disciplinirane. Ukoliko prilikom počinjenja KD razbojništva u sastavu grupe ili zločinačke organizacije pojedinci prema vlastitom nahođenju, bez prethodnog dogovora s ostalim sudionicima, čini određenu radnju koja nije prethodno dogovorena, samim tim je velika vjerojatnost da će doći do propusta pri izvršenju KD te kao takvi se izlažu riziku od zatjecanja u počinjenju KD, ostavljanju materijalnih ili drugih tragova temeljem kojih će naknadno počinitelji biti otkriveni, odnosno dokazana krivnja za počinjenje tog KD-a.

4.3.3. Kaznena djela razbojništva u odnosu na doba godine

Godine 2013. u stručnom članku koji su proveli Kuserbanj i sur., u kojem je provedeno istraživanje s ciljem analize pojavnosti izvršenja kaznenih djela razbojništava u različita doba godine na području Policijske uprave zagrebačke (najveća policijska uprava u Republici Hrvatskoj), s posebnim aspektom na broj izvršenih kaznenih djela razbojništava u vrijeme Božićnih i Novogodišnji blagdana, kako bi utvrdili dolazi li do razlike u broju izvršenih kaznenih djela razbojništava u odnosu na doba godine. Tijekom istraživanja proučavali su samo pojavnost kaznenog djela razbojništva. Ono je kao kazneno djelo opisano u članku 230. Kaznenoga zakona RH. Radi se o složenom kaznenom djelu, gdje se uz uporabu sile i/ili prijetnje protupravno čini krađa tuđe pokretne stvari. Razbojništvo kao teško kazneno djelo s obzirom na drskost, bezobzirnost, agresiju i surovost počinitelja, te sredstvo izvršenja, najčešće vatreno i hladno oružje, izaziva veliki strah i uznemirenost, ne samo žrtve već uvelike i svjedoka te šire javnosti. Kad je riječ o pojavnosti kaznenih djela razbojništava "situacija" pred blagdane je specifična. U zimsko vrijeme očekuje se porast broja razbojništava, osobito uličnih, na otvorenim prostorima, jer su dani kraći, mrak pada već oko 16 sati, svi nose tamniju odjeću, a mnogi kape i šalove. Dovoljno je samo spustiti kapu na oči i ući u kladionicu,

zdravlja i bolesti većinom bez intelektualnih poremećaja, čak intelektualno natprosječnima. Glavne su promjene na emocionalno-voljnom planu osobnosti. Prvotno se smatralo da zbog njih trpi samo okolina (agresivnost, asocijalnost, i anti-socijalnost). Kasnije je utvrđeno da neki i sami pate zbog svoje abnormalne osobnosti (depresivnost, suicidalni psihopati). Nikad ne dosežu dimenzije psihotičnosti premda mogu pokazivati neke simptome ili sindrome slične pojedinim psihičkim poremećajima (shizoidni, paranoidni, nestabilni, ekscentrični, depresivni, hipomanični i dr.). Za psihopate se kaže da su „daltonisti za ljudske osjećaje i društvene moralne vrijednosti“. [30]

trgovinu, mjenjačnicu, ili pak nekome prići s leđa i pobjeći. Cilj istraživanja je bio utvrditi dolazi li zaista do promjena u pojavnosti razbojništava u odnosu na doba godine. Uspoređujući slična istraživanja u RH i u inozemstvu, nije se pronašlo ni jedno takvo konkretno istraživanje sa statističkim podacima, već općenito saznanje da, primjerice u Americi dolazi do smanjenja izvršenih kaznenih djela u vrijeme blagdana, što se pripisuje većoj povezanosti i interakciji među ljudima, te međusobno većoj toleranciji i solidarnosti koja vlada u vrijeme blagdana. [16]

Tablica br: 3. Dobiveni rezultati-Podaci o broju kriminalnih djela razbojništva od 2005. do 2010. godine [16]

Godina	siječ	veljač	ožuja	trava	sviban	lipanj	srpanj	kolov	ruja	listop	stud	prosin
2005	81	77	64	51	66	84	84	40	41	79	91	79
2006.	88	82	88	43	43	51	68	41	30	58	80	85
2007.	98	53	93	62	57	47	28	43	44	51	38	52
2008.	63	58	86	54	43	44	45	39	59	52	56	59
2009.	58	56	73	46	32	40	40	41	41	77	92	95
2010.	104	81	86	39	45	41	28	31	32	42	59	87
Ukupno	<u>492</u>	<u>407</u>	<u>490</u>	<u>295</u>	<u>286</u>	<u>307</u>	<u>293</u>	<u>235</u>	<u>247</u>	<u>359</u>	<u>416</u>	<u>457</u>

Glavni nalaz ovog istraživanja potvrđuje početna polazišta gdje je uistinu utvrđeno da su kaznena djela tijekom određenog doba godine u porastu, ovisno o blagdanima, tj. krajem i početkom godine, dok je u statističkim nalazima utvrđeno da je tijekom ljetnih mjeseci znatno smanjen broj kaznenih djela razbojništava, jer vjerojatno i počinitelji kaznenih djela idu na "godišnji odmor".

Prema saznanjima u Republici Hrvatskoj do sada nisu pronađeni rezultati ovakve vrste istraživanja, stoga se i ne mogu povući paralele i obaviti analize drugih istraživanja. Zbog toga i postoji slabost istraživanja, jer se navedeno istraživanje ne može usporediti i utvrditi postoji li neke razlike tijekom ranijih godina koje nisu istraživane. Također za istraživanje većeg broja godina trebalo bi puno više vremena i tada bi se eventualno moglo govoriti o nekom potpunijem nalazu. Istraživanje bi moglo biti vrlo korisno djelatnicima policije koji bi temeljem rezultata i analize istraživanja eventualno mogli usmjeravati svoje snage na proaktivno djelovanje policije, tj. sprečavati izvršenje takvih kaznenih djela. Naravno, policija kao institucija bi mogla tijekom tih najugroženijih mjeseci pojačano postupati na najkritičnijim

mjestima, prije svega da svojom nazočnošću i vidljivošću na terenu prevenira počinjenje kaznenih djela i utječe na potencijalne počinitelje.

Tijekom ovog istraživanja obuhvaćena su samo dovršena kaznena djela zbog čega nisu analizirana kaznena djela koja su počinitelji pokušali izvršiti, ali iz raznoraznih razloga nisu dovršena, što zbog odustanka počinitelja da dovrši kazneno djelo, što zbog nekih okolnosti koje su počinitelja natjerale da odustane od izvršenja kaznenog djela (otpor žrtve i sl.). [16]

Tijekom ovog kratkog istraživanja nije uzet u obzir i broj kriminalistički obrađivanih osoba za kaznena djela razbojništvo, te osuđenih osoba za takva kaznena djela, što opet dovodi do zaključka da ovo istraživanje ne može biti meritorno za konačni zaključak. Kriminalistička istraživanja i osuđivanost počinitelja kaznenih djela uvelike može smanjiti broj počinjenja kaznenih djela u različitim mjesecima, tj. godinama zato što je jako dobro poznato da jedan počinitelj ili više počinitelja kaznenog djela razbojništvo čini ovakva kaznena djela "serijski" i kada jedan "serijski" počinitelj bude uhićen i osuđen, broj izvršenja kaznenih djela može znatno biti u opadanju. Tijekom ovog istraživanja nisu uzeta u obzir ta dva faktora (pokušaji kaznenih djela i uhićenja počinitelja), za što bi se tek nakon dodatnoga dugotrajnijeg istraživanja mogla kompletirati i izvršiti cjelokupna analiza za kaznena djela razbojništvo u odnosu na doba godine; upravo zato djelatnici policije prateći svoje statističke podatke mogu povremeno pojačano postupati i provoditi operativno-taktičke radnje koje dovode do uhićenja počinitelja.

Daljnje istraživanje valja nastaviti prema već spomenutim i obrazloženim faktorima gdje bi se puno detaljnije moglo utvrditi utjecanje doba godine na izvršenja kaznenih djela razbojništva u Policijskoj upravi zagrebačkoj, jer gotovo se može sa sigurnošću tvrditi: da određeni "serijski" počinitelji kaznenih djela nisu uhićeni ili osuđeni, broj kaznenih djela tijekom mjeseci za koje je utvrđeno da su u porastu bi bio znatno veći. Istraživanje bi se trebalo proširiti i na ostale policijske uprave u Republici Hrvatskoj, jer je izvršeno istraživanje samo za jednu, i to najveću policijsku upravu (Policijsku upravu zagrebačku).

Tako bi se naknadno mogle povući neke paralele i utvrditi je li uistinu u cijeloj Republici Hrvatskoj u odnosu na doba godine broj kaznenih djela razbojništava u porastu ili opadanju ili to ovisi o nekom drugom faktoru poput teritorijalne veličine, broja stanovnika i sl. u odnosu na doba godine, jer je pretpostavka da u manjim sredinama gdje se svi međusobno poznaju ima puno manje izvršenja kaznenih djela

razbojništava općenito tijekom cijele godine. Međutim nije istraženo ima li izvršenje kaznenih djela veze s doba godine. Također valja napomenuti kako ovim istraživanjem nisu uzeti u obzir mjeseci kada pada blagdan Uskrs, tj. mjesec ožujak ili mjesec travanj, dok je pregledom statističkih podataka utvrđeno da je zaista tijekom ožujka povećan broj kaznenih djela razbojništava, ali s obzirom na to da nije izvršena detaljnija analiza različitim testovima koji upozoravaju na razlike u godišnjim tromjesečjima i mjesecima s praznicima, nije se moglo doći do točnog zaključka. [16]

4.3.4. Organizirani kriminal, sastav grupe i zločinačke organizacije

Tijekom ovog rada pokušat će se razdvojiti, odnosno definirati što je zapravo organizirani kriminalitet od organiziranih grupa i zločinačkih organizacija budući da se u javnosti dosta često grupe i zločinačke organizacije poistovjećuju s organiziranim kriminalitetom a što u dosta slučajeva ima poveznicu ali ipak postoje bitne razlike.

U dijelu znanstvenih i stručnih krugova, prevladava mišljenje prema kojem je, umjesto pokušaja usvajanja jedinstvene definicije organiziranog kriminaliteta, svrsishodnije je izdvojiti njegova glavna obilježja. Hrvatska kriminalistička teorija i praksa odabrala je hibridnu varijantu određivanja pojma organiziranog kriminaliteta pa je tako usvojena kriminalistička definicija pojma iz koje su izvučena glavna i promjenjiva obilježja organiziranog kriminala i ponuđena lista indikatora koji na njega ukazuju.

Navedena definicija usvojena je 1997. godine i prema njoj: organizirani kriminal obuhvaća sustavno planirana, pripremana i podjelom uloga počinjena kaznena djela koja čine sudionici udruženi u zločinačku organizaciju, trajnim djelovanjem, uz uporabu zastrašivanja, nasilja ili korupcije bez obzira na državne granice, s svrhom stjecanja financijske dobiti ili društvene moći. Iz navedenog pojma se izvlače četiri glavna obilježja: [8]

1. Počinjenje raznovrsnih kaznenih djela
2. Zajedničko, plansko, profesionalno i tajno kriminalno djelovanje tri ili više osoba s unutarnjom podjelom uloga i zadaća
3. Trajnu i dugoročnu kriminalnu djelatnost
4. Stjecanje financijske dobiti ili društvene moći²⁹

29 Društvena moć - Osnova društvene moći pojedinaca su položaj i ugled. Društvena moć se ogleda u tome da neko pored svoje može utjecati i na sudbinu drugih ljudi, odnosno predstavlja svoja postizanja poslušnosti drugih. Društvena moć se ne pridobiva silom, za nju nije karakteristično nasilje, kako se najčešće misli, već društvenu moć karakterizira dobrovoljnost. [31]

Uz navedeno su i neizostavni pet promjenjivih obilježja:

1. Uporabu nasilja i zastrašivanja
2. Potkupljivanje državnih i drugih službenika
3. Hijerarhijsku strukturu, subordinirajući odnos, stegu i vlastiti sustav sankcije
4. Pranje novca
5. Međunarodno djelovanje

Zločinačka organizacija definirana je kao udruženje od najmanje tri osobe čiji članovi su se udružili radi činjenja kaznenih djela. Djelovanje zločinačke organizacije višeg stupnja usmjereno je i prema ostvarivanju i zadržavanju nadzora nad pojedinim gospodarskim ili drugim djelatnostima, pri čemu se koristi zastrašivanjem ili nasiljem radi utjecaja na druge osobe da im pristupe ili im se pokore. Zločinačku organizaciju odlikuje visok stupanj povezanosti članova, unutarnji ustroj na temelju odnosa hijerarhije i stege te podjele rada. Zločinačka organizacija je temelj pojma organiziranog kriminaliteta.

Organizirana zločinačka grupa kao temeljni pojam organiziranog kriminaliteta znači strukturiranu grupu od tri ili više osoba koja postoji tijekom određenog razdoblja i djeluje složno s ciljem počinjenja više kaznenih djela a u svrhu izravnog ili neizravnog stjecanja finacijske ili druge materijalne koristi. [8]

4.3.4.1. Razbojništvo u sastavu grupe ili zločinačke organizacije

Nerijetko se događa da se osobe udružuju s ciljem počinjenja raznih kaznenih djela poglavito imovinskih delikata a najčešće se odabiru mjesta gdje uz što manji rizik uzeti sto više novca. To se najčešće odnosi na novčarske institucije, (banke, mjenjačnice, pošte ...) a kada djeluje organizacija u sastavu grupe ili zločinačke organizacije, što iz navedenog proizlazi da će ponoviti radnju na istoj ili drugoj lokaciji, budući da tako ustrojen sastav neće ostati na jednom počinjenju kaznenog djela razbojništva.

Pojedini pojavni oblici općeg kriminala kojima se u velikoj mjeri bave i pripadnici organiziranih kriminalnih skupina poput razbojništva i nekih oblika krađa i prijevara. Postoje kriminalne organizacije koje su se specijalizirale za činjenje upravo takvih kaznenih djela. Na taj su način one stekle osnovni kapital i učvrstile zonu utjecaja, te potom proširile aktivnost na drugu zonu djelovanja koje nose manji rizik.

Hrvatska nije izuzetak pogotovo ukoliko se uzme u obzir činjenica da su neki od etabliranih pripadnika domaćeg kriminalnog miljea baš na takvim kaznenim djelima „ispekli zanat“, u zemljama zapadne Europe. Isto tako u Republici Hrvatskoj je bilo nekoliko velikih oružanih pljački (neke su ostale nerazriješene), koje se po načinu počinjenja i drugim karakteristikama mogu pripisati organiziranom kriminalu. Zbog svega navedenog potrebno je dužnu pažnju posvetiti kaznenim djelima klasičnog (općeg) kriminala koju čine pripadnici organiziranih kriminalnih skupina, bilo da se radi o grupama u začetku ili onima koje djeluju dulji vremenski period. To je posebice bitno ukoliko se uzme u obzir činjenica da teška kaznena djela poput razbojništva bitno utječu na percepciju javnosti o stupnju sigurnosti, odnosno imaju izravan utjecaj na sigurnosno stanje u nekoj državi. [8]

Razbojnik „amater“ puno je opasniji od razbojnika „specijaliste³⁰“ budući da iskusan razbojnik, članovi grupe ili zločinačke organizacije, prilikom planiranja razbojništva ostavljaju sebi uvijek nekakav izlaz u slučaju da njihov plan zbog nepredviđenih okolnosti krene u neplaniranom smjeru. U takvoj situaciji razbojnik „amater“ većinom bez iskustva, u nepredviđenim situacijama, upotrebljava oružje te na žalost nasumično ispaljeni hitci često pogode i ubiju. [5]

Kaznenim zakonom RH, čl. 230 st. 2 opisan je kvalifikacijski oblik kaznenog dijela „Razbojništvo“ a glasi: *Ako je razbojništvo počinjeno u sastavu grupe ili zločinačke organizacije, ili ako je uporabljeno kakvo oružje ili opasno oruđe.* [10]

Riječ je o kaznenom dijelu počinjenom u sastavu grupe ili zločinačke organizacije, dok je uporaba opasnog oruđa ili oružja, novi kvalificirani element. Grupa ljudi u smislu Kaznenog zakona RH jest udruživanje od najmanje triju osoba koje su povezane radi trajnog ili povremenog činjenja kaznenih dijela, pri čemu svaka od tih osoba daje svoj udio u počinjenju kaznenog dijela. Zločinačka organizacija je udruženje od najmanje tri osobe, članovi kojeg su se udružili radi činjenja kaznenih djela. Djelovanje zločinačke organizacije višeg stupnja usmjereno je i prema

30 Specijalizacija – kao što je prisutno i u drugim sferama ljudskog djelovanja tako je i na polju organiziranog kriminala raširena uporaba specijalista za različita područja kako bi se što lakše ostvarili planirani ciljevi. Oni mogu biti članovi kriminalne skupine ali mogu biti i vanjski suradnici koji obavljaju poslove po narudžbi, često u okvirima svojih legalnih profesija. Lepeza stručnih područja iz kojih kriminalne skupine angažiraju eksperte vrlo je široka. Koriste se uslugama pravnih, ekonomskih, financijskih, računovodstvenih, poreznih, informatičkih, medijskih, sigurnosnih, telekomunikacijskih i drugih stručnjaka. Također se koriste vještinama različitih obrtnika ako što su automehaničari, prijevoznici, grafičari, zaštitari i sl. Te ljudi koji raspolažu posebnim legalni i ilegalnim vještinama poput hakera, majstora borilačkih vještina, umjetnika, krivotvoritelja, krijumčara, plaćenih ubojica itd. Najmoćnije kriminalne organizacije nastoje samostalno razviti sposobnosti za obavljanje što je moguće šireg spektra poslova u smislu opreme, izvršenja i prikriivanja kriminalnih aktivnosti što omogućuje veći profit i smanjuje rizik od otkriivanja. [8]

ostvarivanju i prema zadržavanju nadzora nad pojedinim gospodarskim ili drugim djelatnostima a pritom se zastrašivanjem ili nasiljem želi utjecati na druge osobe da im pristupe ili im se pokore. [2]

4.4. Razbojnička krađa

Razlika između razbojništva i razbojničke krađe je u tome što počinitelj razbojničke krađe, prilikom zatjecanja u počinjenju kaznenog djela krađa uporabio silu ili prijetnju u namjeri da već ukradenu stvar zadrži dok počinitelj kaznenog djela razbojništvo, silu ili prijetnju upotrebljava prema osobi s ciljem oduzimanja stvari. Shodno navedenom, u razbojništvu sila ili prijetnja prethodi protupravnom oduzimanju tuđe pokretne stvari dok u razbojničkoj krađi sila ili prijetnja dolazi poslije protupravnog oduzimanja stvari. [1]

Razbojnička krađa: *tko je zatečen pri počinjenju krađe, pa s ciljem da ukradenu stvar zadrži, uporabi silu protiv neke osobe ili prijetnju da će izravno napasti na njezin život ili tijelo kaznit će se kaznom zatvora od jedne godine. Ako je pri počinjenju iz stavka jedan ovoga članka pribavljena znatna imovinska korist ili je uporabljeno kakvo oružje ili opasno oruđe počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do dvanaest godina. Ako je kaznenim djelom iz stavka jedan i dva ovoga članka prouzročena smrt osobe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od najmanje pet godina.* [10]

Kod ovog se kaznenog dijela prisila, u obliku sile ili prijetnje, koristi kao sredstvo za zadržavanje već ukradene stvari a da bi djelo bilo ostvareno počinitelj mora postupiti s namjerom. Djelo je počinjeno i onda kad počinitelj, unatoč uporabi sile ili prijetnje, nije uspio zadržati stvar. Pojam „zatečen pri počinjenju kaznenog djela“ obuhvaća i krađe počinitelj sustignut dok je odnosio ukradenu stvar. [2]

Ako počinitelj oduzme tuđu pokretnu stvar uz uporabu sile ili prijetnje onda razbojnička krađa s kriminalističkog gledišta prilikom otkrivanja ima sljedeće posebnosti:

- Utvrđivanje točnog mjesta i vremena počinjenja
- Utvrđivanje pravca bijega počinitelja
- Utvrđivanje broja počinitelja temeljem prikupljanja obavijesti, njihov osobi opis te ostale podatke značajne za dokazivanje nazočnosti na mjestu događaja.

Za kazneno djelo se najčešće saznaje odmah po počinjenju stoga postoji velika vjerojatnost da se provođenjem kriminalističkog istraživanja počinitelj pronađe. Od građana (najčešće od žrtve) se prikupljaju obavijesti i saznanja o mjestu i vremenu počinjenja, osobni opis počinitelja, što je na njemu posebno zapaženo, što je govorio i način na koji je govorio, u kojem pravcu je otišao, predmet krađe, itd. [5]

Sudska praksa: *nije riječ o drskoj krađi već o razbojničkoj krađi kad je utvrđeno da je optuženik, krajnje drsko, naglo, trgnuo torbicu oštećene, kojom prilikom je potrgao remen i na taj način torbicu uzeo. Oštećena je htjela torbicu uzeti natrag i u toj namjeri ispružila ruku da istu dohvati, ali tada optuženik primjenjuje silu u namjeri da torbicu, odnosno novčanik u njoj zadrži. Ta se sila sastoji u tome što je oštećenu stariju osobu odgurnuo tako da je ona pala i ta je sila u konkretnom slučaju primjerena, odnosno dovoljna. Uspio je zadržati torbicu pa je dok se oštećena nalazila na podu, uzeo novčanik i udaljio se s mjesta događaja. Dakle, nije riječ o drskoj krađi, nego o uporabi sile prema oštećenoj da bi optuženik mogao iz torbe, oduzete tijekom krađe, uzeti novčanik u upravu njega zadržati. (Iz odluke VSRH, Kž-403/96 od 20. Lipnja 1996.) [2]*

4.5. Iznuda

Domaća i međunarodna kriminalistička praksa razlikuje nekoliko pojavnih oblika iznuda:

- Klasične iznude³¹
- Politički motivirane iznude iz javnog života³²
- Iznude koje proizlaze i dužničko-vjerovničkih odnosa³³

31 Klasične iznude – manifestira se na način kao i u svim oblicima iznuda, potraživanje nepostojećeg duga, npr. počinitelj potražuje određeni novčani iznos od oštećenog, a ukoliko mu isti ne isplati prijeti da će objaviti na internetskim stranicama njegove eksplicitne fotografije. Iz navedenog proizlazi neizravna prijetnja i pribavljanje materijalne koristi. (osobna profesionalna iskustva autora završnog rada te iskustva i konzultacije s radnim kolegama)

32 Politički motivirane iznude iz javnog života – karakterizira ih odlika javnosti, odnosno ukoliko se ne isplati traženi novčani iznos ili druga nepostojeća potraživanja, počinitelj će u protivnom dati u javnost određene podatke koji mogu naštetiti časti i ugledu oštećenog, a samim tim i društvenog, javno – političkog statusa osobe. (osobna profesionalna iskustva autora završnog rada te iskustva i konzultacije s radnim kolegama)

33 Iznude koje proizlaze iz dužničko vjerovničkih odnosa – Iznude koje se najčešće povezuju s gospodarskim kriminalitetom, a manifestiraju se na način da počinitelj traži od oštećenog da na svoje ime otvori poduzeće kroz čiji će kapital, činiti druga kaznena djela najčešće iz domene gospodarskog kriminaliteta, pribavljajući na taj način sebi materijalnu korist, dok s navedenim poduzećem nema nikakve pravno formalne veze, odnosno ne može kazneno niti prekršajno odgovarati u svezi nepravilnosti poslovanja poduzeća, a ukoliko oštećeni ne postupi po navedenom, počinitelj prijeti

- Iznude unutar kriminalnog miljea³⁴
- Maloljetničke iznude³⁵
- Iznude u svezi s pružanjem usluga zaštite

Upravo je posljednji oblik iznuda poznatiji kao prisilna zaštita ili reket, zaštitni znak mnogih kriminalnih organizacija diljem svijeta, zahvaljujući kojem one osiguravaju redovit priljev financijskih sredstava. Prisilna zaštita ili tzv. „Reket“ naplaćuje se poduzetnicima na području kojem određena kriminalna grupacija kontrolira. Plaćanjem redovnih rata na ime zaštite vlasnici poduzeća i obrta osiguravaju nesmetano poslovanje a u protivnom suočavaju se s prijetnjama, nasiljem i različitim oblicima ometanja poslovanja što u konačnici može dovesti do potpunog zatvaranja poduzeća/obrta. Nešto sofisticiraniji oblik pružanja zaštite je prisiljavanje poduzetnika da legalno angažiraju zaštitarske službe koje su pod kontrolom kriminalnih organizacija ali po cijenama znatno višim nego što je to ekonomski isplativo i tržišno opravdano. Na taj način dolazi do brzog zatvaranja ili prodaje objekta, zaduživanja vlasnika kod lihvara, odnosno preuzimanja kontrole nad poslovnim aktivnostima od strane kriminalnih skupina. Kriminalne organizacije, ponekad sastavljene od bivših ili umirovljenih pripadnika vojnih i policijskih postrojbi, učvršćivale su svoje pozicije naplaćujući usluge zaštite i u krajnjim slučajevima preuzimale nadzor nad pojedinim poslovnim subjektima. Na taj način pribavljena sredstva ulagali su u legalne aktivnosti poput ugostiteljstva, trgovine, poslova tjelesne i tehničke zaštite, vođenja mjenjačnica i kladionica i sl. Nadalje, takve grupacije širile su i svoj društveni utjecaj povezujući se s gospodarskih i političkim strukturama. To im je omogućilo da, nakon što su nadišle početnu razinu svoga razvoja, postanu gotovo nedodirljive ali ne samo zbog novostečenih pozicija nego i zbog nastavka

kakvim zlom, opisano u čl. 243 Kaznenog zakona Republike Hrvatske. (osobna profesionalna iskustva autora završnog rada te iskustva i konzultacije s radnim kolegama)

34 Iznude unutar kriminalnog miljea se najčešće povezuju s počinjenjem kaznenih djela kriminalne skupine ili pojedinca koji čini kaznena djela na području na kojem druga kriminalna skupina „ima vlasništvo“ nad tim područjem za činjenje kaznenih djela te osoba koja je pristupila na navedenu lokaciju mora „domicilnoj“ skupini plaćati određeni nepostojeći dug. Primjerice, navedeno se najčešće odlikuje preprodajom droge u određenim kvartovima ili noćnim klubovima, u kojima već postoji ustaljen „posao“ preprodaje droge. (osobna profesionalna iskustva autora završnog rada te iskustva i konzultacije s radnim kolegama)

35 Maloljetničke iznude – najčešće se događaju od strane maloljetnih vršnjaka još u školi, na način da se od oštećenih traži svakodnevno novčani iznos da se isplaćuje počinitelju, za pružanje „zaštite“ od drugih osoba koje su u dogovoru s počiniteljem. (osobna profesionalna iskustva autora završnog rada te iskustva i konzultacije s radnim kolegama)

djelovanja na mnogo sofisticiraniji način uz korištenje kriminalnih metoda tek kao pomoćnog a ne kao glavnog sredstva za ostvarivanje svojih ciljeva. [8]

Prisilnom zaštitom ili tzv. Reketom se najčešće koriste kriminalci i teroristi za ostvarivanje prethodno određenih ciljeva.

4.6. Delikti nasilja

Nasilje kao masovna društvena pojava i individualni čin, manifestira se kroz ratove, revolucije, abdikacije, izdaje itd, a suvremenost je vjeran odraz nasilne povijesti. Građani su nasilju izloženi svakodnevno na gotovo svim područjima društvenog života. Konzumenti smo globalnog nasilja svjetskih medija koji nas svakodnevno izvještavaju o terorizmu, ratovima, masovnim i serijskim ubojstvima, pedofiliji ali i sudionici svakodnevnog procesa nasilja koji se događa u našoj neposrednoj blizini. Jedna od temeljnih obilježja nasilja u suvremenom svijetu je njegova sveprisutnost i utjecaj na svakodnevni život. Okolnost da smo okruženi nasiljem kroz pojavu straha od nasilja uvjetuje dugoročne promjene u ponašanju i načinu života. Teroristički napadi u NewYorku, Madridu, Londonu, navijačka divljanja, rasističko motivirano nasilje, i mnogi drugi pojavni oblici nasilja neželjeni su generatori tih promjena. Spomenuti teroristički napadi nisu rezultat samo neposrednih ljudskih žrtava i materijalne štete, već bi se moglo reći da je njima odaslana poruka terora koji utječe na sve tako da se građani ne osjećaju sigurnima, na javnim mjestima, u zrakoplovima ili čak u vlastitim domovima. Nasilje je sveprisutna pojava koja se manifestira u nizu pojavnih oblika - tjelesno nasilje, verbalno nasilje, obiteljsko nasilje, nasilje prema djeci, nasilje na radnom mjestu, instrumentalno nasilje, aktualno nasilje, potencijalno nasilje itd. Nasilje je uporaba fizičke i psihičke sile prema drugoj osobi koja rezultira povredom nekih zaštićenih vrijednosti te osobe i zajednice u cjelini. Tako se uporabom tjelesne sile prema drugoj osobi ugrožava ili neposredno povrjeđuje njezin život, zdravlje, tijelo i sigurnost. Razlikujemo kaznenopravno i kriminološko određenje nasilja. U kaznenopravnom smislu nasilje znači uporabu apsolutne ili psihičke sile prema drugoj osobi. Apsolutna sila je uporaba tjelesne snage ili sredstva zbog kojih osoba prema kojoj se takva sila primjenjuje nije u mogućnosti postupati u skladu s svojom voljom, ili je prisiljena postupati u suprotnosti s svojom voljom. Psihička sila je djelovanje prema nekoj osobi tako da je ona u tjelesnoj mogućnosti pružiti otpor da nešto učini, ne učini ili trpi, ali je zbog psihičkog stanja u koje je dovedena tim djelovanjem onemogućena pružiti otpor. Sila koja je prema njoj uporabljena je po

svom sadržaju i intenzitetu takva da se u njenoj psihičkoj sferi prouzroči blokadu motivacija za tjelesni otpor. Bitno je da kod počinitelja postoji namjera za djelovanjem psihičke sile i da je ona kod osobe prema kojoj je uporabljena postigla željeni učinak. Neposredna prijetnja kod koje je zlo (nasilje) sadržano u prijetnji vrlo izgledno i blisko a primjer je neposredna prijetnja kod kaznenog dijela silovanja ili razbojništva kojom se potencijalnoj žrtvi tog kaznenog dijela prijeti da će ukoliko na pristane na traženo, neposredno biti napadnut njezin život/tijelo ili život/tijelo njoj bliske osobe. Ako kod prijetnje nema elementa neposrednosti neće se raditi o aktualnom već o potencijalnom nasilju. Pojam nasilja u kriminološkom smislu širi je od nasilja u kaznenopravnom smislu jer kod nasilja u kriminološkom smislu dovoljno je da kod određene osobe ili osoba namjerno ili nenamjerno izazvan osjećaj straha ili nesigurnosti. Problem je velika tamna brojka na području delikvencije nasilja koja je uvjetovana ili nespremnošću žrtve da progovori o vlastitoj vikimizaciji ili pak nespremnošću društva da povodom takvih prijava na odgovarajući način reagira. Nasilje je davno prestalo biti privatna stvar koja se „ rješava“ u okviru formalnih i neformalnih društvenih grupa ili u odnosima između pojedinaca. Društvo koje nije u stanju odgovoriti izazovima sub kulture nasilja koju samo proizvodi izlaže se riziku da ta subkultura postane dominantan obrazac društvenih odnosa. [3]

5. ANALIZA RAZBOJNIŠTVA

Pojam općeg kriminala je obrađen kao posebno obilježje organiziranog kriminala kako bi se naglasila činjenica da je iz ukupnosti kriminala, klasificiranog prema kojem kriteriju, teško na temelju grube kataloške podjele izdvojiti kaznena dijela koja bi više od drugih zasluživala da ih se povezuje s organiziranim kriminalom. Stoga je potrebno ponoviti kako je organizirani kriminal pojava koja u većoj ili manjoj mjeri zahvaća sve druge vrste kriminala, pod uvjetom da oni omogućavaju dobru zaradu ili olakšavaju postizanje drugih kriminalnih ciljeva. Sva kaznena dijela se mogu u danim okolnostima podvesti pod kaznena dijela počinjena u okvirima organiziranog kriminala. Kaznena dijela iz općeg ili klasičnog kriminaliteta kao što su krađa vozila, krivotvorenje isprava, dogovor za počinjenje kaznenog dijela, izrada i nabavljanje oružja i eksplozivnih tvari i sl, u slučajevima povezanosti s organiziranim kriminalnim skupinama uglavnom predstavljaju pripremne radnje za izvršenje nekog drugo, težeg kaznenog dijela. Kaznena dijela s elementima nasilja (koja također pripadaju općem kriminalitetu) imaju prikrivene ciljeve poput koristoljublja, zastrašivanja, korupcije i sl. Neka od spomenutih kaznenih dijela mogu se promatrati kao pomoćna obilježja organiziranog kriminala jer ona omogućavaju ili olakšavaju obavljanje osnovnih aktivnosti kriminalnih skupina, a druga kao sastavni dio pojedinih problematika, koje su u sastavu posebnih obilježja organiziranog kriminala. [8]

5.1. Kazneno djelo „Razbojništvo“ u sastavu grupe ili zločinačke organizacije

Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK), je godine 2008, na svoju internetsku stranicu oglasilo priopćenje za javnost pod naslovom „Podnesen istražni zahtjev protiv osam osumnjičenika zbog više razbojništava i drugih kaznenih djela“ a u kojem daljnjem tekstu se navodi sljedeće:

USKOK je Županijskom sudu u Zagrebu podnio istražni zahtjev protiv osam hrvatskih državljana (1979., 1981., 1964., 1974., 1977., 1953., 1969. i 1981.) zbog osnovane sumnje da su počinili više kaznenih djela razbojništava, pomaganja u razbojništvu, pokušaja razbojništva, krađa te teške tjelesne ozljede. (7. 10. 2008.)

Osnovano se sumnja da su se osumnjičenici od prosinca 2006. do veljače 2008. godine međusobno povezali u zajedničko djelovanje u cilju da se materijalno okoriste.

Postoji osnovana sumnja da je 29-godišnjak kao djelatnik jedne zaštitarske tvrtke a zaposlen u poslovnici jedne banke, 18. prosinca 2006. u Zagrebu, prema prethodnom dogovoru od T. T. (danas pokojnik) preuzeo toki-voki stanicu kojom je signalizirao pogodan trenutak za ulazak u banku, a kojeg je prije toga upoznao sa načinom rada, osiguranjem objekta i čuvanjem novca. Nakon što su djelatnice banke zaključale trezor i zajedno sa prvoosumnjicem 29-godišnjakom krenule prema izlazu, o tome je obavijestio šestoosumnjčenika i T. T. koji su potom maskirani i naoružani ugorali prvoosumnjčenika i dvije djelatnice u prostor banke gdje je T. T. uperio pištolj u 29-godišnjaka naredivši mu da legne na pod i vezavši mu ruke. Šestoosumnjčenik i T. T. odveli su djelatnice banke u trezor gdje su im one otvorile sef iz kojeg su uzeli najmanje dva milijuna kuna. Nekoliko dana kasnije, T. T. je 29-godišnjaku, kao nagradu, predao oko 200.000kuna. Ujedno se osnovano sumnja da su se 27-godišnjak, 44-godišnjak i 34-godišnjak 21. srpnja 2007. u Zagrebu vozilom, kojeg je pribavio 44-godišnjak, dovezli u blizinu banke u kojoj je radio 29-godišnjak te da su, koristeći njegove informacije, 27-godišnjak, 34-godišnjak i T. T. maskirani i naoružani došli do sporednog izlaza. Na izlazu iz banke zaustavili su dvije djelatnice i zaštitara te su ih, iz prijetnju pištoljima, prisilili da otvore sef iz kojeg su uzeli najmanje dva milijuna kuna a zatim se odvezli automobilom u kojem ih je čekao 44-godišnjak. Istoga su dana napustili i zapalili automobil a novac su međusobno podijelili. Osnovano se sumnja da su, nakon što su u srpnju 2007. u Trogiru 44-godišnjak i T. T. otuđili motocikl i automobil, 29-godišnjak i 27-godišnjak su se prema prethodnom dogovoru sa T. T. 19. rujna 2007. u Splitu dovezli motociklom u blizinu jedne banke te su maskirani i naoružani ušli u banku i zatražili od djelatnica da im otvore sef iz kojeg je 27-godišnjak uzeo četiri metalne kasete s novcem oštetiši banku za oko 600.000 kuna. Također se osnovano sumnja kako su 29-godišnjak, 27-godišnjak, 44-godišnjak i osmoosumnjčenik, u dogovoru sa T. T., 12. siječnja 2008. u Šibeniku, maskirani i naoružani počinili razbojništvo oštetiši poslovnici jedne banke za oko 330.000 kuna, udaljivši se sa prethodno ukradenim kombi vozilom. Četvoricu osumnjčenika (44, 34, 39, osmoosumnjčeni 27-godišnjak) sumnjiči se da su se 6. veljače 2008., s prethodno otuđenim vozilom dovezli u blizinu jedne zlatarne u Samoboru gdje su pokušali doći do novca no u tome nisu uspjeli, a prilikom udaljavanja teško su ozlijedili osobu koja ih je spriječila u uzimanju novca. Osumnjičenike (34, 31) sumnjiči se da su u dva navrata u Oroslavlju pribavili protupravnu imovinsku korist na štetu jedne benzinske postaje, odnosno zaposlenik benzinske postaje im je 24. srpnja 2008. u strahu za svoj život predao oko 28.000

kuna, dok im je 8. kolovoza 2008. drugi djelatnik benzinske postaje, a nakon što su ispalili metak iz pištolja, predao oko 17.000 kuna. Postoji osnovana sumnja da je 39-godišnjak, maskiran i naoružan, 15. veljače 2008. ušao u poslovnicu jedne zagrebačke sportske kladionice i zatražio od djelatnice novac iz blagajne i sefa, što mu je ona i dala (oko 11.000 kuna), a da su 29-godišnjak i 27-godišnjak u lipnju 2008. sa jednog zagrebačkog parkirališta otuđili moped u vrijednosti od oko 5.000 kuna. U istražnom zahtjevu predloženo je određivanje pritvora protiv šestorice osumnjičenika. [32]

5.2. Analiza događaja

Analizirajući cjelokupno priopćenje za medije koje je USKOK objavio 2008. godine s ciljem utvrđivanja kaznene odgovornosti za osobe koje su se udružile i počinile kaznena djela poglavito imovinskih delikata s elementima nasilja dolazi se do spoznaje da se ista može okarakterizirati kao zločinačka organizacija. Kao što je u prethodnom dijelu rada navedeno da se počinjenje KD „Razbojništva“ čini najčešće u stjecaju s drugim KD ali u ovom slučaju se radi o organiziranoj razbojničkoj skupini stoga su elementi kao što su „nanošenje teških tjelesnih ozljeda, silovanje, ubojstva“ na sreću izostala. Stjecaj s navedenim KD se događa najčešće kada je počinitelj pojedinac te pod utjecajem alkohola ili droga. Organizirana razbojnička skupina sama po sebi u ovakvom obliku je očigledan primjer jedne organizacije, odnosno skupina ljudi koja se udružila poradi počinjenja više KD te protupravnom pribavljanju velike imovinske koristi.

Oblik organizacije stječe se temeljem raspodjele podijeljenih uloga prilikom priprema odnosno samog izvršenja KD-a, obavezama te statusnim vrijednostima. Kada se govori o statusnim vrijednostima poglavito se odnosi na osobu „zaštitar“ koji je u obavljanju svojih poslova istu zloupotrijebio te u prethodnom dogovoru s organizatorom sudjelovao u počinjenju KD-a. Također je evidentno da je počinitelj ili više njih kao sredstvo izvršenja KD koristio pištolj, odnosno vatreno oružje, čime se dovodi do kvalifikatornog oblika KD „Razbojništvo“ iz čl. 230 st.2 KZ-a, - uporabom oružja. Iz navedenog priopćenja je evidentno da su počinitelji u više navrata koristili vozila koja su prethodno ukradena, što je još jedno KD koje je počinjeno u pripremnj fazi počinjenja glavnog KD „Razbojništva“. Nakon počinjenja KD-a prethodno ukradeni automobil su zapalili poradi nemogućnosti dokazivanja, odnosno uništavanju tragova pomoću kojih bi se počinitelji mogli lakše identificirati a kao još jedan dokaz dobro organizirane razbojničke skupine je da je jedna osoba ostala u

neposrednoj blizini vozila s ciljem bržeg bijega s mjesta događaja te su činjenja KD-a dobro isplanirana, izverzirana te realizirana a pravovremenim radom policijskih službenika i USKOK-a istražena i procesuirana.

Za napomenuti je da su počinitelji pažljivo birali objekte napada odnosno novčarske institucije a isto se dokazuje količinom otuđenog novca, pričinjenom materijalnom štetom koja je prouzročena.

5.3. Odgovornost zaštitara

Prethodno navedeno priopćenje je očigledan primjer na koji način zaštitar ne smije postupiti. Iako se za navedenog zaštitara sukladno zakonskim i podzakonskim aktima vršila provjera dostojnosti obavljanja poslova zaštitara a samim tim je isti prošao strože kriterije, budući da tijekom obavljanja poslova zaštitara u novčarskoj ustanovi isti posjeduje u zaduženje vatreno oružje, nije detektirana mogućnost zlouporabe položaja ili ukoliko je detektirana od strane radnih kolega i poslodavca nije pravovremeno reagirano.

Evidentno je da je zaštitar počinio niz kaznenih djela s ciljem stjecanja pribavljanja protupravne imovinske koristi.

U ovako organiziranoj razbojničkoj skupini zaštitar je olakšao počiniteljima počinjenje kaznenih djela na način da im je dao pojedine informacije koje su vjerojatno počinitelji koristili prilikom počinjenja KD-a. Također je signalizirao trenutak kada se u poslovnici ne nalaze stranke što je olakšalo počiniteljima a navedeno mu se može uzeti kao olakotna okolnost budući da je čekao pogodan trenutak a samim time nije dovodio u opasnost građane koji su tražili uslugu banke.

Tako organizirana razbojnička skupina bez pomoći tzv „insajdera“ osobe koja je zaposlena u sklopu poslovnice ne bi na taj način počinila navedena KD ali isto ne bi ni odustali od istih već postoji velika vjerojatnost da bi ishod bio isti samo uz moguće žrtve, te dovođenje u opasnost kako zaštitara tako i djelatnika poslovnice i građana.

Svaki građanin je dužan nakon što dobije saznanje da je počinjeno KD koje se progoni po službenoj dužnosti izvijestiti policiju ili državno odvjetništvo. Tako je predmetni zaštitar bio dužan odmah po saznanju da se priprema KD „Razbojništva“ odnosno da ga je NN osoba ili više njih pokušala angažirati s ciljem sudjelovanja u počinjenju KD, bio dužan navedeno prijaviti. Nadalje iz priopćenja se utvrđuje da je zaštitar sudjelovao u gotovo svim razbojništvima za koje se tereti navedenu organiziranu razbojničku skupinu što upućuje da je isti jedan od organizatora

navedenih događaja a broj izvršenja kaznenih djela daje na razmatranje da li je isti angažiran ili je sam angažirao skupinu s ciljem pribavljanja protupravne imovinske koristi.

5.4. Odgovornost poslodavca

Kao što je tijekom ovog rada naznačeno u kojim slučajevima odnosno koje karakteristike zaštitar mora zadovoljavati da bi mogao obavljati poslove privatne zaštite u novčarskim institucijama tako poslodavac mora pratiti stanje tih djelatnika te ukoliko zamijete da je zaštitar sklon nekim od dolje navedenih karakteristika, isti ne smije obavljati poslove privatne zaštite u novčarskim institucijama.

Diskvalifikatorne okolnosti za odabir zaštitara za pružanje usluga zaštite u poslovnica NI su svakako :

- rad u nekoliko zaštitarskih društava u kratkom vremenskom intervalu,
- visoka materijalna zaduženost,
- život u nesređenim socijalnim okolnostima, nasilje u obitelji o neprimjeren vizualni izgled,
- nekultura ophođenja i pismenog izražavanja, nepoznavanje rada na računalu
- niska razina higijene i kulture odijevanja
- poroci poput alkohola, kocke, klađenja i sl,
- opravdani prigovor bivšeg poslodavca,
- moguće pokretanje kaznenog ili prekršajnog postupka i sl. [28]

Djelatnici su dužni prijaviti poslodavcu zaštitara, ukoliko utvrde da je isti sklon nekim od gore navedenih karakteristika, u protivnom može proizaći neželjeni događaji kao što je u USKOK-ovom priopćenju navedeno.

5.5. Postupak djelatnika prilikom počinjenja Razbojništva

Kako treba postupati u slučaju razbojničkog napada, što osoblje treba poduzeti kao preventivne mjere, što treba učiniti u trenutku razbojništva a što odmah nakon toga? Pri tome ćemo se ograničiti samo na osnovna uputstva za postupanje zaposlenih za vrijeme razbojništva i nakon istog. Osoblje koje je nazočno razbojništvu treba izvršavati uputstva razbojnika, jer su ti kriminalci izvanredno nervozne osobe. Neočekivana akcija nekog od zaposlenih može uzrokovati da

razbojnici uporabe oružje. Djelatnik, odnosno djelatnici koji odgovaraju za novac, neka na zapovijed pljačkaša izruče novac, ali neka ne daju novac koji razbojnik s svojeg mjesta ne može vidjeti. Svi zaposleni neka za vrijeme razbojništva pažljivo promatraju razbojnika. Vanjski opis, posebnosti u ponašanju, način rada, glas, izgovorene riječi i još dosta sitnica značajni su podatci za uspješno kriminalističko istraživanje. Djelatnik koji je u banci, pošti ili drugoj instituciji odgovoran za novac, neka pored ostalog novca neprekidno drži pripremljene novčanice čiji su brojevi zapisani a one su klopka za razbojnika. Daje ih razbojnicima u namjeri da olakša trženje počinitelja pomoću identifikacije novčanica te je navedena metoda efikasna budući da razbojnici vole brzo trošiti opljačkani novac. Praksa pokazuje da razbojnikova pažnja popušta kada osoblje bezpogovorno izvršava naredbe a navedeno smanjuje razbojnikovu pažnju. Pokušaj razgovora s razbojnikom (naročito mlađe djelatnice) pokazalo se kao dobro lukavstvo za pridobivanje povoljnog trenutka kako bi netko od prisutnih mogao aktivirati signalno sigurnosnu napravu. Kada razbojnici odlaze neka netko od osoblja pokuša utvrditi smjer njihova odlaska, vrstu i opis upotrijebljenog vozila, registarsku oznaku, osobitosti itd. Svi ostali zaposleni moraju ostati na svojim mjestima nakon razgovora ne samo zbog još prisutne opasnosti već i zato da ne unište tragove. Zaposleni moraju biti svjesni tih tragova i podataka koje će nakon razbojništva prenijeti djelatnicima policije. Nakon što razbojnici odu zaposleni stupaju u akciju koja već ranije mora biti dogovorena. Jedan aktivira alarmni sistem ili telefonom odmah iz druge prostorije poziva najbližu policijsku postaju, izvještava o razbojničkom napadu, a pri tome zadrži telefonsku liniju otvorenu. Informacija treba sadržavati sljedeće podatke:

- Činjenicu da se razbojništvo dogodilo
- Točno vrijeme razbojničkog napada
- Broj razbojnika
- Zapaženi pravac odlaska razbojnika

Pri opisivanju razbojnika bi trebalo postupiti po slijedećem:

- Prvi razbojnik je bio (detaljan opis), a drugi (detaljan opis)
- Opis vozila u kojem se razbojnik odvezao odnosno sve zapažene pojedinosti

Svi zaposleni koji su bili svjedoci razbojništva nakon istog ne smiju razgovarati međusobno kao i građani slučajno zatečeni u to vrijeme na pošti, banci ili drugoj novčarskoj instituciji. [5]

5.6. Postupak zaštitara prilikom osiguranja mjesta događaja

Dolaskom ili ako se već nalazi na mjestu događaja čuvar ili zaštitar će odmah na temelju prosudbe činjeničnog stanja poštujući razinu zakonske ovlasti, pristupiti odlučno, ali oprezno osiguranju mjesta događaja. Opseg mjesta događaja koji treba osigurati mora biti unutar štćene zone, a način osiguranja prvenstveno ovisi o lokaciji mjesta događaja, otvorenom ili zatvorenom prostoru, vrsti kaznenog djela, prekršaja, drugog štetnog događaja ili nezgode, modalitetu počinjenja, upotrijebljenim sredstvima, vrsti tragova i predmeta koje treba osigurati i slično. Da bi pravilno odredio mjesto događaja, čuvar ili zaštitar trebao bi napraviti misaonu rekonstrukciju tog događaja. U slučaju dvojbe oko prostora kojeg treba osigurati, važi pravilo da se osigura veći prostor. Što se tiče načina postupanja čuvar ili zaštitar tijekom osiguranja mjesta događaja, obzirom na raznolike situacije koje mogu varirati od slučaja do slučaja nemoguće je dati čvrsta i trajna pravila koja bi se odnosila na sve događaje. Slobodno se može reći koliko postoji tipova kriminalnih i drugih štetnih događaja, a s tim u vezi i načina počinjenja, toliko postoji i modaliteta osiguranja mjesta događaja. Međutim, postoje osnovna pravila koja se, bez obzira na vrstu događaja, ne mijenjaju i shodno tome obveze čuvara ili zaštitara prilikom dolaska i osiguranja mjesta događaja su:

1. spriječiti pristup nepovezanim osobama
 - ovisno o raspoloživim i prikladnim sredstvima, vlastitoj prosudbi činjeničnog stanja, osobnom iskustvu i snalažljivosti odmah obilježiti i blokirati krug mjesta događaja te uljudbeno, ali odlučno, spriječiti da bilo tko uđe u taj prostor do dolaska policije, zapisati vrijeme dolaska na mjesto događaja,

2. očuvati mjesto događaja u nepromijenjenom stanju
 - na mjestu događaja ne ostavljati svoje tragove, ne uništavaj tragove i ne mijenjaj postojeće stanje,
 - do dolaska policije onemogućiti bilo kojoj osobi (to vrijedi za sve osobe rodbine, prijatelje, poznanike, radne kolege, susjede oštećenog kao i druge osobe), da s mjesta događaja uklone, diraju, sakriju, operu, obrišu u cilju uspostave prvobitnog stanja ili njima znanih razloga

- izbjegavati naslanjanje na predmete, nepotrebno kretanje, dodirivanje tijelom, rukama kvaka, slavina, električnih i drugih prekidača, telefona, odlaganje vlastite odjeće ili drugih predmeta na mjestu događaja, bacanje opušaka cigareta te slične postupke u blokiranom krugu,
- izmijeniti mjesto događaja samo ako treba pružiti pomoć ozlijeđenim osobama, ako je ugrožen život ljudi i imovine, dakle imati u vidu da prva briga mora biti život čovjeka,
- pažljivo promotri zatečene okolnosti te upamti što je učinjeno odnosno što je u nuždi promaknuto i izmijenjeno i tko je to učinio,
- u slučaju potrebe zaštititi tragove od klimatskih, atmosferskih i drugih utjecaja koji bi to mogli oštetiti ili uništiti. Imati u vidu da ovdje nema gotovog unaprijed pripremljenih recepta i da ovaj dio obveze prvenstveno ovisi o vrsti traga snalažljivosti čuvara ili zaštitara, njegovu iskustvu i raspoloživim predmetima na mjestu događaja, tragove u nekim podlogama treba prekriti kutijom, loncem ili sličnim predmetima kako bi se spriječilo njihovo isušivanje ili da u njih pada kiša. Ako pada jaka kiša, trag je na padini oko traga treba iskopati rovčić da ga voda ne uništi. Ako je trag u snijegu treba ga zaštititi od sunca pokrivanjem s predmetima koji reflektiraju sunčevu svjetlost (ako su na pri ruci pocinčani lim, bijeli lonac ili kakva druga odgovarajuća posuda ili trag zaštititi stavljanjem grane crnogoričnog drva da napravi sjenu na tragu...),
- upotrijebiti čulo i vid, kako bi se što više zapazilo, a čulom sluha nastojati registrirati sva korisna saznanja,
- ako je mjesto događaja na otvorenom prostoru, obavezno označiti tragove koje se ostavili vatrogasci, služba medicinske pomoći ili neki drugi subjekti čiji je ulazak u blokirani krug bio nužan, zbog pružanja neodgodive pomoći ozlijeđenim osobama ili druge nužne intervencije,
- ako se radi o zatvorenoj prostoriji, a intervencija vatrogasaca, službe medicinske pomoći ili drugih službi nije potreban, onda prostoriju po mogućnosti treba blokirati i ne dozvoliti ničiji ulazak do dolaska policije,
- koristiti olovku i papir te zapisati sve informacije i događaje tijekom osiguranja pa i one koje se na prvi pogled čine beznačajnima jer kasnije baš te „beznačajne“ informacije mogu za daljnji operativni rad policije pokazati bitnima. Držati se narodne izreke „blesav pamti, a pametan piše, to prije svega jer je naprosto ljudska memorija nepouzdana,

- zadržati osobe zatečene na mjestu događaja za koje se opravdano prosuđuje a mogu dati obavijesti važne za razjašnjavanje događaja, a o zadržavanju i razlazima zadržavanja odmah bez odgode na pogodan način izvijestiti policiju, nakon čega postupiti po nalogu policije,
- potrebno je biti u stalnom kontaktu s operativnim dežurstvom, radi povremene razmjene informacija,
- mjesto događaja ne smije se napuštati bez dopuštenja, jer to nije dozvoljeno, osim slučaju više sile.

3. Čuvati tajnu mjesta događaja

- Za vrijeme osiguranja mjesta događaja zabranjeno je davati izjave, iznositi u javnost vlastita mišljenja, komentirati i prepričavati događaj, te otkrivati neka druga saznanja s kojima bi se narušila tajnost mjesta događaja i otežalo kriminalističko istraživanje

4. Izvješćivanje

- Po dolasku policije na mjesto događaja, čuvar ili zaštitar policijskog službenika usmeno izvješćuje o zatečenom stanju, utvrđenim činjenicama, poduzetim radnjama, izmjenama mjesta događaja, privremeno zadržanim osobama i predmetima, podacima o osobama koje su zatečene ili su bile prisutne na mjestu događaja. Privremeno zadržane osobe i predmete odmah je potrebno predati policiji. Nakon toga postupati isključivo po nalogu policije. Po završetku o svemu treba sačiniti temeljito izvješće te ga predati svom neposrednom rukovoditelju.

Važno je naglasiti da su ovdje istaknuti samo opća načela vezana za osiguranje mjesta događaja koja se često zaboravljaju, a od kojih nedvojbeno ovisi zakonito, stručno i profesionalno postupanje koje se očekuje u svakoj prilici od čuvara ili zaštitara. To prije svega jer privatna zaštita nezaobilazan segment u poslovima sigurnosti. Slijedom toga, stručno i pravovremeno postupanje čuvara i zaštitara uz kontinuirano podizanje razine znanja primarna je zadaća privatne zaštite. [14]

6.ZAKLJUČAK

Tijekom ovog rada definirana su najučestalija kaznena dijela imovinskih delikata od „Krađa“, „Teških krađa“, „Razbojništva“, „Razbojničkih krađa“, „Iznuda“, u njihovim pojavnim oblicima kao i u nijansama tijekom izvršenja kaznenog dijela, na koji način će se isti kvalificirati, odnosno radi li se o „običnoj krađi“ ili „drskoj krađi“ što spada u kazneno djelo „Teška krađa“, kao i o razlikama između KD „Razbojništvo“ i „Razbojnička krađa“, odnosno glavno obilježje je trenutak uporabe sile ili prijetnje da se dođe do željene stvari jer u razbojništvu počinitelj izravno napada, odnosno, uporabom sile ili prijetnje prema drugome s ciljem protupravnog uzimanja tuđe pokretne stvari dok u razbojničkoj krađi je počinitelj zatečen u počinjenju krađe te je prema oštećenom uporabio silu ili prijetnju s ciljem da ukradenu stvar zadrži.

Nadalje, definiranje razlika između zločinačke organizacije i organizirane zločinačke grupe iz čega proizlazi da je Zločinačka organizacija definirana kao udruženje od najmanje tri osobe čiji članovi su se udružili radi činjenja kaznenih djela a odlikuje visok stupanj povezanosti članova, unutarnji ustroj na temelju odnosa hijerarhije i stege te podjele rada. Organizirana zločinačka grupa kao temeljni pojam organiziranog kriminaliteta znači strukturiranu grupu od tri ili više osoba koja postoji tijekom određenog razdoblja i djeluje složno s ciljem počinjenja jednog ili više kaznenih dijela a u svrhu izravnog ili neizravnog stjecanja financijske ili druge materijalne koristi.

Shodno navedenom novčarske institucije su često mete napada kako pojedinaca razbojnika tako i razbojnika u sastavu zločinačke organizacije ili organizirane zločinačke grupe a sukladno zakonskim i podzakonskim aktima Republike Hrvatske, novčarske institucije moraju imati angažiranu tjelesnu zaštitu odnosno licenciranog zaštitara koji shodno svojim ovlastima obavlja poslove tjelesne zaštite u novčarskoj instituciji.

U velikoj većini slučajeva zaštitari obavljaju poslove privatne zaštite profesionalno i časno te im je život u velikoj mjeri u opasnosti, a što se potvrđuje svakodnevno medijskim natpisima o napadima na zaštitare prilikom obavljanja poslova zaštite, a nerijetko i s smrtnim ishodom.

U puno manjoj mjeri su zaštitari koji svoj posao ne obavljaju profesionalno odnosno zlorabe svoje ovlasti, statusni simbol na radnom mjestu, te odavanjem službenih tajni omogućuju kriminalcima pojedincima ili kriminalnim skupinama da čine kaznena djela „Razbojništva“ i druga kaznena dijela na štetu šticećenih osoba,

prostora i predmeta. Shodno navedenom, potrebna je edukacija i razvijanje svijesti među kolegama zaštitarima i drugim osobama da prijave osobu za koju imaju saznanja da je upala u financijske probleme, da je sklona porocima, (kocka, droga), da se kreće u društvu osoba za koje je poznato da su počinitelji kaznenih dijela kao i druge promjene u ophođenju u odnosu na prijašnje ponašanje.

Edukacija zaštitara je od iznimne važnosti za sprječavanje razbojništava, način ophođenja i postupanja za vrijeme razbojništva u slučaju pojedinca ili organizirane skupine, kao i zapažanje tijekom razbojništva, detalja koji uvelike mogu pomoći policijskim službenicima u pronalasku počinitelja. Edukacija mora biti učestala, često ponavljana, iako je svako razbojništvo drugačije, zaštitar mora „rutinski“ odraditi svoj posao a ta rutina se stječe vježbama i ponavljanjem.

7.LITERATURA

- [1] Perić Vlado, V.; „*Oblici operativne djelatnosti službe javne sigurnosti*“, Nakladnik „Republički sekretarijat za unutrašnje poslove SR Hrvatske“, Zagreb, 1987.
- [2] Garačić Ana, A.; *Kazneni zakon u sudskoj praksi – posebni dio*“, Nakladnik „Organizator“, Zagreb, 2009.,
- [3] Derenčinović Davor, D.; „*Uvod u kriminologiju i socijalnu patologiju s osnovama kaznenog prava*“, Nakladnik „Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu“, Zagreb, 2004., ISBN:953-6714-68-X.
- [4] Orlović Ante, A.; „*Gospodarski kriminalitet u Republici Hrvatskoj*“, Nakladnik „Redak“, Split, 2013. ISBN:978-953-336-035-5.
- [5] Zerjav Ciril, C.; „*Kriminalistika*“, Nakladnik „Republički sekretarijat za unutrašnje poslove SR Hrvatske – Odjel za izdavačku djelatnost i dokumentaciju“, Zagreb, 1986.
- [6] Ramljak Alija, A.; „*Medicinska kriminalistika*“, Nakladnik „Univerzitet u Sarajevu – Fakultet kriminalističkih nauka“, Sarajevo, 1999. Str. 300. ISBN:9958-613-05-0.
- [7] Grigoleit Bernd, B i sur.; „*Taktika policijskog postupanja*“, Nakladnik „Ministarstvo unutarnjih poslova – Policijska akademija“, Zagreb, 2005. Str. ISBN:953-161-173-6.
- [8] Dean Savić, D.; „*Organizirani kriminal (ne)prepoznata prijetnja*“, Nakladnik „Jesenski i Turk“, Zagreb, 2015. ISBN:978-953-222-656-0.
- [9] Zakon o zaštiti novčarskih institucija („Narodne novine“, broj 56/2015)
- [10] Kazneni zakon republike hrvatske („Narodne novine“, broj 125/11;144/12;56/15,61/15;101/17;118/18;126/19 na snazi od 01.01.2020.)
- [11] Zakon o privatnoj zaštiti (NN 16/20 od 22.02.2020. godine)
- [12] Roth Mitchel, M.: Ulomak iz knjige „Oko za oko“, časopis Nacional, br:972, od 18.12.2016. godine
- [13] Poljak Lovro, L.: „*Analiza i koncept zaštite financijske institucije*“, Završni rad – Specijlistički diplomski stručni studij Sigurnost i zaštita, Veleučilište u Karlovcu, 2015.
- [14] Marohnić Dino, D.: „*Osiguranje mjesta događaja nakon počinjenja kaznenog djela ili drugih sigurnosnih događaja*“, Završni rad – Specijlistički diplomski stručni studij Sigurnost i zaštita, Veleučilište u Karlovcu, 2018.
- [15] Draženović Maja, M.: „*Prostitucija i sociokulturni aspekti zakonske regulacije prostitucije (u Hrvatskoj)*“, Diplomski rad – Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju, 2013.

- [16] Kuserbanj Denis, D. i sur.: „Analiza zakonitosti pojavnosti razbojništva u odnosu na doba godine“, *Polic. sigur. (Zagreb)*, godina 22. (2013), broj 3, str. 327-335,
- [17] Ministarstvo unutarnjih poslova, služba za strateško planiranje, statistiku i unaprijeđenje rada „*Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2017. godini*“, KLASA:953-01/17-01/3, URBROJ:511-10-142-18-1, Zagreb, siječanj 2018.
- [18] „Rat za Španjolsko naslijeđe“, <https://povijest.hr/nadanasnjidan/rat-za-spanjolsko-naslijede-ambiciozan-pothvat-beca-1701/> (pregled stranice 26.03.2020.)
- [19] „Stogodišnji rat“, file:///C:/Users/korisnik/Downloads/Stogodisnji_rat_Monika_Beres.pdf, Monika Beres, (pregled stranice 26.03.2020.)
- [20] „Crna Smrt“, https://bs.wikipedia.org/wiki/Crna_smrt. (pregled stranice 26.03.2020.)
- [21] „Građanski rat“, <https://povijest.hr/nadanasnjidan/pocetak-gradanskog-rata-u-engleskoj-1642/> (pregled stranice 26.03.2020.)
- [22] „George MacDonald Fraser“, https://en.wikipedia.org/wiki/George_MacDonald_Fraser (pregled stranice 26.03.2020.)
- [23] „Jovo Stanisavljević Čaruga“, <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=57781> (pregled stranice 26.03.2020.)
- [24] „Eric Hobsbawm“, https://hr.wikipedia.org/wiki/Eric_Hobsbawm, (pregled stranice 26.03.2020.)
- [25] „Jesse James“, [https://hr.wikipedia.org/wiki/Jesse_James_\(razbojnik\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Jesse_James_(razbojnik)) (pregled stranice 26.03.2020.)
- [26] „Robin Hood“, https://sh.wikipedia.org/wiki/Robin_Hood, (pregled stranice 26.03.2020.)
- [27] „Novčarske institucije“, <https://www.okbp.hr/vijesti/zakon-o-zastiti-novcarskih-ins-obvezuje-zlatarnice-filigrane-i-mjenjacnice> (pregled stranice 26.03.2020.)
- [28] „Poslovi i postupak zaštitara prilikom osiguranja novčarskih ustanova“, <http://zastita.info/UserFiles/file/zastita/SIGBANK%202015/PDF%20PREZENTACIJE/11.%20Ante%20Percin.pdf>, (pregled stranice 26.03.2020.)
- [29] „Recidivist ili povratnik“, 26 www.hjp.znanje.hr, (pregled stranice 26.03.2020.)
- [30] „Psihopatija“, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Psihopatija>, (pregled stranice 26.03.2020.)

[31] „Društvena moć“, <http://sociologijasrednjaskola.blogspot.com/2012/05/drustvena-moc.html>, (pregled stranice 26.03.2020.)

[32] „Priopćenje za javnost DORH-a“

<http://www.dorh.hr/Default.aspx?art=7410&sec=656>, (pregled stranice 26.03.2020.)

Popis slika

[33] Slika broj 1. „Zaštitar u radnoj odori vrši osmatranje perimetra štíćenog prostora“https://www.google.com/search?q=zastitar&sxsrf=ACYBGNSXmKHwL_86OQS6tjuw_SCZ5LIOAQ:1579294436794&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjXjJqfwovnAhWE6qYKHYNmBZwQ_AUoAXoECA4QAw&biw=1024&bih=657#imgrc=yMhz7MyOojnUkM:

[34] Slika broj 2. Osiguranje mjesta događaja i kriminalističko istraživanje nakon počinjenog razbojništva [33]

https://www.google.com/search?biw=1024&bih=657&tbm=isch&sxsrf=ACYBGNR6FY61KMMee4eFjpwHTHMLsWr5g%3A1579294439312&sa=1&ei=5x4iXtfWEvPzxgOnpLKYBg&q=zastitar+u+banci&oq=zastitar+&gs_l=img.1.0.35i39j0i24i9.285957.285957..291836...0.0..0.221.507.0j2j1.....0....1..gws-wiz-img.....0i67j0j0i5i30.s8J-rFOwWuQ#imgdii=esWHi7ihjWPJjM:&imgrc=yB7jRZu6XlntaM:

[35] Slika broj 3. Džepna krađa

https://www.google.com/search?biw=1024&bih=657&tbm=isch&sxsrf=ACYBGNR6FY61KMMee4eFjpwHTHMLsWr5g%3A1579294439312&sa=1&ei=5x4iXtfWEvPzxgOnpLKYBg&q=kra%C4%91a&oq=kra%C4%91a&gs_l=img.3...711.3646..5670...1.0..3.251.1736.0j11j1.....0....1..gws-wizimg.....10..35i39j0i67j0j35i362i39j0i131j0i3.348m3BHAqUo&ved=0ahUKEwiX5rOgwovnAhXzuXEKHSesSDGMQ4dUDCAc&uact=5#imgrc=__Oq--LpAS63zM:

[36] Slika broj 4. Provalnički alat

[https://www.google.hr/search?q=provalni%C4%8Dki+alat&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiz17267joAhXRsaQKH7IChIQ_AUoAXoECA4sQAw&biw=1680&bih=955#imgrc=p-qFEf5PGZbEIM&imgdii=H27mcvX6XwpS7M\]:](https://www.google.hr/search?q=provalni%C4%8Dki+alat&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiz17267joAhXRsaQKH7IChIQ_AUoAXoECA4sQAw&biw=1680&bih=955#imgrc=p-qFEf5PGZbEIM&imgdii=H27mcvX6XwpS7M]:)

[37] Slika broj 5. provaljivanje u stan pomoću prikladnog alatahttps://www.google.com/search?biw=1024&bih=657&tbm=isch&sxsrf=ACYBGNSStEC2oJZ7E_uKrsMHLRvjba428vw%3A1579295325923&sa=1&ei=XSliXsv9N8GKaru8o9gG&q=provala+&oq=provala+&gs_l=i

mg.3..0i19j0i30i19.2703.5596..7076...1.0..0.424.3118.0j5j5j2j1.....0....1..gws-wizimg.....35i
39j0j0i30j0i5i30j0i24.aBSDYYZ1AWs&ved=0ahUKEwiLoJbHxYvnAhVBhRoKHTveCGsQ4dU
DCAc&uact=5#imgrc=rkPaPE2uHZ8ITM:

[38] Slika broj 6. Razbojništvo u banci

https://www.google.com/search?biw=1024&bih=657&tbm=isch&sxsrf=ACYBGNSu7S9w4JFJdqkhUxGJJpb5RnA%3A1579295778419&sa=1&ei=iQiXq6lGc24lwTOg4zIDA&q=razbojni%C5%A1tvo+u+banci&oq=razbojni%C5%A1tvo+&gs_l=img.1.1.35i39l2j0i24l8.56792.58276..60664...0.0..0.150.3536.0j28.....0....1..gws-wiz-img.-4nARvWQwLY#imgrc=AiTFwjB8bzSZrM:

Popis tablica

[13] Tablica broj 1: Kaznena djela razbojništva u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 5 godina uključujući 2012. - Lovro Poljak, L.: „*Analiza i koncept zaštite financijske institucije*“, Završni rad – Specijalistički diplomski stručni studij Sigurnost i zaštita, Veleučilište u Karlovcu, 2015.

[39] Tablica broj 2: Istraživanjem o kriminalitetu u Velikoj Britaniji, Engleska i Wels o krađi vozila kao i mjestu parkiranja istog prilikom otuđenja utvrđeno je slijedeće navedeno u tablici - Ronald Clarke, R. I sur., „*Postanite krim analitičar koji riješava probleme u 55 koraka*“, Izdavač: misija OESS-a u RH, Zagreb, str. 79“. „JILL DANDO – Institut kriminalističkih znanosti, Sveučilište u Londonu,

[16] Tablica broj 3: Podaci o broju kriminalnih djela razbojništva od 2005. do 2010. godine Kuserbanj Denis, D. i sur.: „Analiza zakonitosti pojavnosti razbojništva u odnosu na doba godine“, Polic. sigur. (Zagreb), godina 22. (2013), broj 3, str. 327-335,